

**Επιστολή του Προέδρου της Δημοκρατίας
κ. Τάσσου Παπαδόπουλου
στο Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών κ. Κόφι Ανάν, ημερ. 7 Ιουνίου,
που κυκλοφόρησε ως επίσημο έγγραφο του Συμβουλίου Ασφαλείας**

Αναφορικά με την Έκθεσή σας για την αποστολή των καλών υπηρεσιών σας για την Κύπρο (S/2004/437), ημερομηνίας 28 Μαΐου 2004, και σε συνέχεια της πρόσφατης συνάντησής μας στις 4 Ιουνίου 2004, θα ήθελα να σας μεταφέρω τις σχετικές μου τοποθετήσεις.

Αυτή η απάντηση υποβάλλεται με όλο το σεβασμό ως προς το έργο σας μέσα στα πλαίσια της αποστολής των καλών σας υπηρεσιών και ετοιμάστηκε με εποικοδομητικό τρόπο που προσβλέπει στο μέλλον. Πραγματικά, δράττομαι της ευκαιρίας, να επαναβεβαιώσω, για μια ακόμη φορά, την ευγνωμοσύνη και την εκτίμησή μου για τις συνεχιζόμενες προσωπικές σας προσπάθειες για την εξεύρεση λύσης στην Κύπρο.

Διαβάζοντας την Έκθεση αυτή, θα πρέπει κάποιος, να έχει υπόψη του ότι έχει ετοιμαστεί κυρίως από εκείνους στους οποίους έχετε αναθέσει το ρόλο του έντιμου μεσολαβητή και που υπήρξαν ενεργά μέρη καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Μέσα από την παρούσα Έκθεση αξιολογούν στην πράξη το αποτέλεσμα των δικών τους προσπαθειών, ενώ, ταυτόχρονα, προσπαθούν να αποδώσουν και να αξιολογήσουν τη συμπεριφορά των εμπλεκόμενων μερών. Με άλλα λόγια, οι συντάκτες της έκθεσης διαδραματίζουν ουσιαστικά το ρόλο του δικαστή και των ενόρκων του τελικού αποτελέσματος της διαδικασίας της διαπραγμάτευσης της οποίας προήδρυσαν.

Καλωσορίζω, ειδικά, την αναγνώριση, στην Έκθεση, ότι οι σοβαρές ανησυχίες της ελληνοκυπριακής κοινότητας δεν έτυχαν ικανοποιητικής αντιμετώπισης στο τελικό Σχέδιο της 31^{ης} Μαρτίου 2004, γεγονός το οποίο **επηρέασε** σημαντικά την πλάστιγγα σε σχέση με τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος της 24^{ης} Απριλίου 2004.

Είναι λυπηρό ότι αυτές οι ανησυχίες, τις οποίες είχα επεξηγήσει σε λεπτομέρεια, τόσο προφορικά όσο και γραπτώς, στη Λευκωσία, με διάφορα έγγραφα, που αριθμούσαν τουλάχιστον 200 σελίδες συνολικών προτάσεων, το πιο σημαντικό των οποίων ήταν το έγγραφο της 8^{ης} Μαρτίου 2004, που αφορούσε το κρίσιμο ζήτημα της ασφάλειας, αγνοήθηκαν σε μεγάλο βαθμό.

Να σας υπενθυμίσω ότι αυτές οι νόμιμες ανησυχίες αναφέρονται κυρίως (α) στο ζήτημα των εποίκων από την Τουρκία, ένα ζήτημα το οποίο ήγειρα επίσης στις δύο επιστολές που είχα απευθύνει στην Εξοχότητά σας, στις 23 και 25 Μαρτίου 2004, χωρίς να λάβω καμιά απάντηση, (β) τη μόνιμη στάθμευση των τουρκικών στρατευμάτων στην Κύπρο, ακόμη και μετά την τελική ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και (γ) την επέκταση των εγγυητικών δικαιωμάτων που απορρέουν από τη Συνθήκη Εγγύησης, με τη συμπερίληψη ενός επιπρόσθετου πρωτοκόλλου.

Πολύ ορθά επισημαίνετε στην Έκθεσή σας, ότι υπάρχει διαφωνία στο θέμα της ερμηνείας των δικαιωμάτων που απορρέουν από τη Συνθήκη Εγγύησης, μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τουρκίας. Δεδομένου ότι η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο το 1974 επικαλούμενη αυτό το συγκεκριμένο δικαίωμα, το θέμα αυτό αποτελεί υψίστης σοβαρότητας ζήτημα για την πλευρά μας. Για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, έχουμε προτείνει την υιοθέτηση ενός **μηχανισμού ενεργοποίησης** της άσκησης του δικαιώματος επέμβασης δυνάμει της Συνθήκης Εγγύησης. Ο κ. ντε Σότο, όμως, αρνήθηκε να συζητήσει αυτό το θέμα και η Εξοχότητά σας δεν εξέτασε αυτήν την πιθανότητα. Ακόμη και μετά την παρουσίαση του κειμένου του τελικού Σχεδίου, η Κύπρος προσπάθησε να εξασφαλίσει ένα ισχυρό ψήφισμα βάσει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και εν πάση περιπτώσει την υιοθέτηση ενός μηχανισμού **ενεργοποίησης**. Αυτή μας η προσπάθεια, όπως πολύ καλά γνωρίζετε, υπήρξε, για άλλη μια φορά, ανεπιτυχής λόγω της έντονης αντίθεσης της άλλης πλευράς.

Ένα ακόμη σημαντικό θέμα, που επηρέασε αρνητικά τη διαδικασία της διαπραγματεύσεως, που επίσης περιλαμβάνετε στην Έκθεσή σας, υπήρξε η έλλειψη ικανοποιητικού χρόνου και τα στενά χρονοδιαγράμματα. Αυτοί οι παράγοντες δεν

επέτρεψαν ούτε τη διεξαγωγή ουσιαστικών διαπραγματεύσεων, ούτε την κατάληξη σε μια συμφωνημένη λύση μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

Αυτό είναι ακόμη πιο λυπηρό, αφού είχα επανειλημμένα προτείνει, μετά το ναυάγιο των συνομιλιών στη Χάγη, το Μάρτιο του 2003, ότι δεν θα πρέπει να βρεθούμε αντιμέτωποι με ένα τεχνητό χρονικό όριο, προκαλώντας το αίσθημα στον κυπριακό λαό ότι βρισκόταν σε κατάσταση πολιορκίας και ότι οι νόμιμες ανησυχίες τους δεν θα τύγχαναν ορθής εξέτασης. Αυτή η διαπραγματευτική μέθοδος που είχε σοβαρές ατέλειες, και που είχε σαν αποτέλεσμα μια δεκάμηνη καθυστέρηση στην επανέναρξη των συνομιλιών, απεδείχθη ανεπαρκής και αντιπαραγωγική. Είμαστε μάρτυρες των αποτελεσμάτων αυτής της μεθόδου, όχι μόνο στην περίπτωση της Κύπρου, αλλά και στις περιπτώσεις άλλων περιφερειακών συγκρούσεων, που οδηγούν, στην καλύτερη περίπτωση, σε βραχύβιες διευθετήσεις που αδυνατούν να φέρουν σταθερές και μόνιμες λύσεις.

Θα ήθελα να επισημάνω ότι η κρίσιμη περίοδος του ενός μηνός της πρώτης φάσης των διαπραγματεύσεων, στη Λευκωσία, όπως και εσείς επισημαίνετε στην Έκθεσή σας, αφέθηκε να λήξει χωρίς καμιά πρόοδο λόγω της αδιάλλακτης στάσης και των απαιτήσεων της τουρκοκυπριακής πλευράς, που βρίσκονταν κατά πολύ εκτός των βασικών παραμέτρων του σχεδίου.

Θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι υπάρχουν σοβαρές ανακρίβειες, όπως επίσης και λανθασμένες υποθέσεις, στην Έκθεσή σας, που επισημαίνονται στο συνημμένο **Παράρτημα**. Η πιο σημαντική από αυτές είναι η λανθασμένη ερμηνεία της επιλογής της ελληνοκυπριακής κοινότητας στο δημοψήφισμα της 24^{ης} Απριλίου, δηλαδή ότι με την μη αποδοχή αυτού του συγκεκριμένου Σχεδίου οι Ελληνοκύπριοι ψήφισαν κατά της επανένωσης της χώρας τους.

Αυτός ο ισχυρισμός είναι αβάσιμος και προσβλητικός. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι ένας σημαντικός αριθμός των ψηφισάντων είναι πρόσφυγες, 70% των οποίων ψήφισαν «όχι», και οι οποίοι εδώ και τριάντα χρόνια στερούνται των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, ιδιαίτερα των δικαιωμάτων επιστροφής και ιδιοκτησίας, λόγω της παρουσίας 35,000 στρατιωτών και 119,000 εποίκων που έχουν εγκατασταθεί παράνομα.

Μια άλλη εσφαλμένη υπόθεση στην Έκθεση είναι ότι οι Ελληνοκύπριοι γυρίζουν την πλάτη σε μια λύση διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας. Θα ήταν ενδιαφέρον να δούμε αν υπάρχουν οποιαδήποτε αξιόπιστα στοιχεία, που υποβλήθηκαν καλή τη πίστει, και που περιλαμβάνουν έστω και μία αναφορά στις γραπτές μας προτάσεις, που υποβλήθηκαν στη Λευκωσία και στο Μπούργκενστοκ, και που μπορεί να στηρίξει μια τέτοια υπόθεση. Το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για τα σχόλιά μας που υποβλήθηκαν προφορικά. Επιπλέον, η σταθερή μας τοποθέτηση όλα αυτά τα χρόνια των διαβουλεύσεων δεν δικαιολογεί με οποιοδήποτε τρόπο την εξαγωγή συμπεράσματος για ένα τέτοιο ισχυρισμό.

Εν πάση περιπτώσει, δράττομαι της ευκαιρίας αυτής να τονίσω εμφαντικά, για μια ακόμη φορά, εκ μέρους της ελληνοκυπριακής πλευράς, τη δέσμευση του λαού μου, καθώς και τη δική μου ισχυρή προσωπική δέσμευση, υπέρ μιας λύσης διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας. Ταυτόχρονα, είμαι υποχρεωμένος να απορρίψω την άποψη ότι το Σχέδιο που υποβλήθηκε την 31^η Μαρτίου 2004 αποτελεί το ένα και μοναδικό σχέδιο διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας. Μπορεί κανείς να ισχυριστεί σήμερα ότι οι προηγούμενες εκδοχές του Σχεδίου, που επίσης παρουσιάστηκαν ως μοναδικές ευκαιρίες για την επίτευξη μιας διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας, δεν ήταν μοναδικές ευκαιρίες;

Αναφερόμενος στο μέρος της Έκθεσης που περιγράφει τις δήθεν βελτιώσεις για την αντιμετώπιση των ανησυχιών των Ελληνοκυπρίων, θα ήθελα να τονίσω τα ακόλουθα: ο ισχυρισμός ότι *«το σύνολο της περιουσίας της Τουρκοκυπριακής Πολιτείας που μπορεί να επιστραφεί στους Ελληνοκύπριους θα είναι σχεδόν διπλάσιο αυτού που περιλάμβανε η προηγούμενη εκδοχή του Σχεδίου»* μπορεί να περιγραφεί ως ανακριβής. Όπως γνωρίζετε πολύ καλά, το Σχέδιο περιλαμβάνει ένα αριθμό προϋποθέσεων για την αποκατάσταση των περιουσιών, που περιορίζουν ουσιαστικά την άσκηση του δικαιώματος αποκατάστασης των Ελληνοκυπρίων, όπως επίσης και το ποσοστό των περιουσιών που θα επιστρέφεται στους Ελληνοκύπριους σε σχέση με τις προηγούμενες εκδοχές του Σχεδίου.

Επιπλέον, το μέρος της Έκθεσης που περιγράφει τις βελτιώσεις για τις δυο πλευρές, έχει μεγάλες ομοιότητες με ένα πολύ γνωστό έγγραφο ενός Μόνιμου Μέλους του Συμβουλίου Ασφαλείας, που κυκλοφόρησε ευρύτατα κατά τη φάση των

διαπραγματεύσεων στο Μπούργκενστοκ, που κατά παράδοξο λόγο ακολουθεί ακόμη και την ίδια σειρά για τις βελτιώσεις που έχουν επιτευχθεί και για τις δύο πλευρές. Το πιο αξιοπρόσεκτο στοιχείο, όμως, αυτού του μέρους της Έκθεσης είναι η παράλειψη οποιασδήποτε αναφοράς στα οφέλη που αποκομίζει η Τουρκία, και άλλοι, από τις πρόνοιες του Σχεδίου.

Θα ήθελα ακόμη να υπογραμμίσω μόνο μερικά από τα οφέλη που αποκομίζει η χώρα αυτή σύμφωνα με το τελικό κείμενο του Σχεδίου. Η Τουρκία, πιστή στον παλιό της ρόλο απαίτησε (και εξασφάλισε) διαιρετικές διζωνικές πρόνοιες, στρατηγικά οικονομικά οφέλη, και «διευθετήσεις» ασφάλειας, με ικανοποιητικό αριθμό στρατευμάτων, έστω και σε μειωμένους αριθμούς, που θα της επιτρέπουν να επέμβει ξανά στρατιωτικά μέσα από ένα προγεφύρωμα στην Κύπρο, ένα δικαίωμα που η Τουρκία εξακολουθεί να επιμένει ότι απολαμβάνει, και αυτός ο συνεχιζόμενος ρόλος της καθιστά την πλήρη ανεξαρτησία της Κύπρου αδύνατη. Αν και αναφέρονται μόνο ακροθιγώς στο Σχέδιο, οι επεμβατικές και εποπτικές εξουσίες της Τουρκίας είναι στην πραγματικότητα τεράστιες, λόγω της συνεχιζόμενης στρατιωτικής παρουσίας εντός και πλησίον της Κύπρου. Επέμεινε επίσης, μέσω των Τουρκοκυπρίων, στη δέσμευση της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας με συνθήκες που είχαν συνομολογηθεί με αυτήν και που προνοούσαν την ενσωμάτωση της Τουρκοκυπριακής Συνιστώσας Πολιτείας στην Τουρκία, πείθοντας τα Ηνωμένα Έθνη να το αποδεχθούν όπως και ένα νέο δικαίωμα για την Τουρκοκυπριακή Συνιστώσα Πολιτεία και την Τουρκία να προβαίνουν σε διευθετήσεις για επενδύσεις και παροχή οικονομικής βοήθειας. Η Τουρκία επέμεινε επίσης να τεθεί φραγμός στην οικονομική ανάπτυξη της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας εξασφαλίζοντας πρόνοιες στο Νόμο για την υφαλοκρηπίδα που θα εμπόδιζε την Ενωμένη Κυπριακή Δημοκρατία από του να εξερευνά και να εκμεταλλεύεται τους θαλάσσιους της πόρους στις θάλασσες της Κύπρου, ενώ παρενέβαινε στο θέμα της Συνθήκης μεταξύ της Αιγύπτου και της Κυπριακής Δημοκρατίας που αφορούσε την Οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, που αποτελεί κακό οιωνό όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η Τουρκία θα ενεργούσε στο μέλλον. Ακόμη ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η επιβολή στην Κύπρο της Συμφωνίας Συνεργασίας Πολιτικής Αεροπορίας με την Τουρκία» παρά τις έντονες ενστάσεις των Ελληνοκυπρίων. Η Συμφωνία αυτή θα επέβαλλε στην Κύπρο μια κοινή πολιτική με την Τουρκία σε θέματα πολιτικής αεροπορίας, και θα καθιστούσε τις αλλαγές στη διαχείριση του εναέριου χώρου της Κύπρου να υπόκεινται στην

έγκριση της Τουρκίας. Θα επέτρεπε επίσης στην Τουρκία να προβαίνει σε όλες τις αναγκαίες ενέργειες (ακόμη και στρατιωτική δράση) σε περίπτωση οποιασδήποτε απειλής σε επιβάτες αεροσκαφών, και εγκαταστάσεις αεροδρομίων και αεροπλοΐας.

Στον προαναφερθέντα κατάλογο που δεν είναι με κανένα τρόπο εξαντλητικός το μεγαλύτερο όφελος για την Τουρκία που εξασφαλίστηκε σε βάρος τόσο των Ελληνοκυπρίων όσο και των Τουρκοκυπρίων και που αποτελεί σαφή απομάκρυνση από τις πρόνοιες του Σχεδίου Ανάν III, είναι η στάθμευση τουρκικών στρατευμάτων στο νησί στο διηνεκές.

Όλες αυτές οι νέες πρόνοιες που ξεκάθαρα εξυπηρετούν τα τουρκικά συμφέροντα και τους στόχους της Τουρκίας στην Κύπρο και εξηγούν σε μεγάλο βαθμό για ποιο λόγο το Σχέδιο απορρίφθηκε από τη συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων, εγκρίθηκε από την τουρκοκυπριακή πλευρά και προσυπογράφηκε τόσο εμφαντικά από την Τουρκική Κυβέρνηση. Οι Ελληνοκύπριοι έχουν κάθε δικαίωμα να διερωτώνται πώς τα Ηνωμένα Έθνη, που είναι ο θεματοφύλακας του διεθνούς δικαίου μπορούσαν να υιοθετήσουν προτάσεις εμπνευσμένες από την τουρκική πλευρά, οι οποίες σκόπιμα και αδικαιολόγητα περιορίζουν την κυριαρχία που ασκεί ένα από τα κράτη μέλη τους. Με άλλα λόγια η κύρια αντίρρηση της ελληνοκυπριακής κοινότητας για το Σχέδιο ήταν το γεγονός ότι ικανοποιήθηκαν ξένα συμφέροντα και πρωταρχικά της Τουρκίας, αντί εκείνα του πληθυσμού της Κύπρου, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.

Επιπλέον η τουρκική πλευρά απέφυγε επιμελώς να αποκαλύψει τις σκέψεις της πάνω στο εδαφικό αποστερώντας έτσι την όλη διαδικασία ενός ουσιαστικού πάρε-δώσε. Ίσως η τουρκική πλευρά να υιοθέτησε αυτή τη στάση γιατί είχε έγκυρους λόγους να αναμένει ότι οι αξιώσεις της θα ικανοποιούντο κατά το μάλλον ή ήττον χωρίς να χρειαστεί να κάμει παραχωρήσεις στο εδαφικό. Εν πάση περιπτώσει ο υπαινιγμός ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά απέφυγε με κάποιο τρόπο να συζητήσει το εδαφικό ή έχασε μια ευκαιρία σχετικά με την Καρπασία, προδίδει στην καλύτερη περίπτωση μια αποτυχία να γίνει αντιληπτή η φύση των ανησυχιών των Ελληνοκυπρίων όπως εκφράζονταν σ' ολόκληρη τη διαδικασία ή κακή πίστη στη χειρότερη περίπτωση. Εν πάση περιπτώσει αυτό το θέμα θα έπρεπε να είχε τύχει χειρισμού από τα Ηνωμένα Έθνη *proprio moto* όταν η αναλογία των εκτοπισμένων

προσώπων που θα επέστρεφαν στα σπίτια τους στην περιοχή υπό τουρκοκυπριακή διοίκηση περιορίστηκε περαιτέρω κατά 3%.

Είμαστε έτοιμοι να αποδεχθούμε για ανθρωπιστικούς λόγους ότι αριθμός Τούρκων εποίκων θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν στην Κύπρο ως πολίτες βάσει της νέας κατάστασης πραγμάτων. Εκείνο όμως που δεν είμαστε διατεθειμένοι να δεχτούμε όπως καλώς γνωρίζετε είναι ότι ο κάθε έποικος ξεχωριστά και στην πράξη όλοι οι έποικοι θα είχαν το δικαίωμα να παραμείνουν και τελικά να αποκτήσουν υπηκοότητα. Ούτε είμαστε έτοιμοι να προσυπογράψουμε νέες πρόνοιες που θα επέτρεπαν την εισροή νέων εποίκων στο μέλλον, οι οποίοι θα άλλαζαν περαιτέρω και θα διαστρέβλωναν τη δημογραφική ισορροπία στο νησί.

Όμως, βάσει του τελικού Σχεδίου όχι μόνο το σύνολο των εποίκων επρόκειτο να παραμείνουν στην Κύπρο και αφήνετο ανοικτή η δυνατότητα για μόνιμη εισροή εποίκων από την Τουρκία αλλά και επιτράπηκε σε όλους τους εποίκους να ψηφίσουν στο δημοψήφισμα. Αυτό έγινε παρά το καθιερωμένο διεθνές δίκαιο και την πρακτική των Ηνωμένων Εθνών και οι επανειλημμένες εκκλήσεις της πλευράς μας να μη γίνει αυτό παραγνωρίστηκαν πλήρως. Το τελικό αποτέλεσμα ήταν ότι για μια ακόμη φορά οι έποικοι συμμετέσχαν στη διαμόρφωση της θέλησης των Τουρκοκυπρίων στο δημοψήφισμα της 24^{ης} Απριλίου και αυτό αντίθετα προς κάθε κανόνα του διεθνούς δικαίου και της διεθνούς πρακτικής.

Η λειτουργικότητα δεν εξαντλείται στη σύνθεση του Προεδρικού Συμβουλίου ή στη δημιουργία Δικαστηρίου Πρωτοβάθμιας Ομοσπονδιακής Δικαιοδοσίας. Η λειτουργικότητα καλύπτει όλες τις πτυχές της λειτουργίας του κράτους και η ανησυχία μας για τη λειτουργικότητα αντανακλάται σε όλες τις προτάσεις μας καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας, και κάλυπταν μεταξύ άλλων, την ομοσπονδιακή νομοθεσία και την πρακτική της εφαρμογή, την Κεντρική Τράπεζα, τη νομισματική και δημοσιονομική πολιτική, τον περιορισμό των διαφόρων μεταβατικών περιόδων, τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τη διοικητική δομή και τη λειτουργία της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης, τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σ' όλα τα επίπεδα, την εδαφική πτυχή και το θέμα των αγνοουμένων. Όλες οι εισηγήσεις των Ελληνοκυπρίων αναφορικά με τη λειτουργικότητα είναι πλήρως τεκμηριωμένες, ευρίσκονται εντός των παραμέτρων

του Σχεδίου και με κανένα τρόπο δεν επηρεάζουν τα δικαιώματα που δίνει το Σχέδιο στους Τουρκοκύπριους.

Ο στόχος των περισσότερων εισηγήσεων της ελληνοκυπριακής πλευράς, αντικριζόμενος ως ένα ενιαίο σύνολο, ήταν να επιτευχθεί η λειτουργικότητα και εφαρμοσιμότητα της λύσης, που θα διασφάλιζε επίσης τη βιωσιμότητα και την ομαλή λειτουργία της. Η επίτευξη αυτών των στόχων (λειτουργικότητα και εφαρμοσιμότητα) δεν μπορούσε να ήταν το αυτόματο αποτέλεσμα της υιοθέτησης μερικών περιθωριακών στοιχείων που περιλαμβάνονταν στις σχετικές μας προτάσεις σ' αντάλλαγμα ορισμένων νέων τουρκικών απαιτήσεων. Έτσι με κανένα τρόπο δεν μπορεί να ισχυριστεί κάποιος ότι η απαίτηση για «λειτουργικότητα και εφαρμοσιμότητα» είχε ικανοποιηθεί.

Επιπρόσθετα διατηρούμε σοβαρές αμφιβολίες κατά πόσο το τελικό Σχέδιο είναι συμβατό με το κοινοτικό κεκτημένο. Όπως είναι καλά γνωστό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εν πάση περιπτώσει, δεν εξέτασε μια προς μια τις πρόνοιες του τελικού Σχεδίου. Η Επιτροπή απλώς εξέτασε το Σχέδιο Ανάν Ι και όχι τις επόμενες εκδοχές του. Επομένως θα είναι ενδιαφέρον να γνωρίζουμε τι θα πουν τα νομικά και δικαιοδοτικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το τελικό Σχέδιο Ανάν.

Εν πάση περιπτώσει όπως είναι καλά γνωστό, ότι εκείνο που έχει την ίδια σημασία με τη συμβατότητα του Σχεδίου με το κοινοτικό κεκτημένο είναι η ικανότητα της Κύπρου να λειτουργεί αποτελεσματικά εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως κράτος μέλος, πράγμα που ξεκάθαρα δεν επιτυγχάνεται με το Σχέδιο.

Εξοχότατε,

Είναι εντελώς ανακριβής η δήλωση, στην παράγραφο 69 ότι ουδέποτε παρουσίασα προτάσεις στα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας για την ασφάλεια. Γνωρίζουν πολύ καλά το υπόμνημα που διανεμήθηκε από τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Κύπρου στα Ηνωμένα Έθνη στις 20 Απριλίου 2004 κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων για το βρετανοαμερικανικό προσχέδιο ψηφίσματος.

Η συμπερίληψη αυτού του ισχυρισμού είναι το λιγότερο προσβλητική γιατί προσωπικά υπέδειξα αυτή την ανακρίβεια μετά τη σχετική δημόσια δήλωση του κ. Άλβαρο ντε Σότο.

Επιπλέον η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν ήγειρε το θέμα της ασφάλειας για πρώτη φορά στις 20 Απριλίου. Στην πραγματικότητα υποβάλαμε στις 15 Μαρτίου ένα ολοκληρωμένο ογκώδες έγγραφο σχετικά με το θέμα της ασφάλειας στο οποίο οι εισηγήσεις μας επεξηγούνται λεπτομερώς και με απόλυτη σαφήνεια. Είτε ο κ. ντε Σότο συμβούλευσε την Εξοχότητα σας να μη μελετήσετε προσεκτικά τις θέσεις μας πάνω σε ένα τόσο κρίσιμο θέμα, είτε ο κ. ντε Σότο δεν έκαμε τον κόπο να διαβάσει το έγγραφο μας με τη δέουσα προσοχή.

Συμμεριζόμαστε την άποψη ότι η συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση τονώνει το γενικό αίσθημα ασφάλειας και ελπίζουμε ότι οι ευρωπαϊκές φιλοδοξίες της Τουρκίας θα την οδηγήσουν να επιδείξει μεγαλύτερο σεβασμό στους κανόνες του διεθνούς δικαίου και την εφαρμογή των ψηφισμάτων των Ηνωμένων Εθνών. Όμως παραμένει αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι εξακολουθούμε να έχουμε σοβαρές ανησυχίες για την ασφάλεια μας ως αποτέλεσμα της παρουσίας των τουρκικών κατοχικών δυνάμεων και της γενικής συμπεριφοράς της Τουρκίας. Πρόσφατη απόδειξη των τελευταίων είναι τα ψηφίσματα αναφορικά με τα Στροβίλια που ζητούσαν την αποχώρηση των τουρκικών κατοχικών στρατευμάτων κατά μερικά μέτρα μόνο και στα οποία δεν υπήρξε συμμόρφωση. Ακόμη περισσότερο ανησυχητική και προσβλητική για τα ίδια τα Ηνωμένα Έθνη είναι η έκκληση του Συμβουλίου Ασφαλείας προς την Τουρκία να άρει τους περιορισμούς που επέβαλε στην ΟΥΝΦΙΚΥΠ, έκκληση την οποία η Τουρκία αγνόησε.

Η αποδοχή και εφαρμογή του Σχεδίου θα είχε σημαντικότερες επιπτώσεις δεδομένου ότι όλα τα μέρη του Σχεδίου αποτελούσαν ένα ενιαίο σύνολο και είχαν ίση σημασία, ήταν επιτακτικό πριν αρχίσει η εφαρμογή του να υπάρχουν σιδερένιες εγγυήσεις ότι το κάθε ενδιαφερόμενο μέρος θα συμμορφωνόταν προς τις υποχρεώσεις που θα προέκυπταν.

Δυστυχώς, αντίθετα προς του στόχους του Γενικού Γραμματέα όταν διαμόρφωνε το Σχέδιο οι διευθετήσεις για εφαρμογή των εδαφικών διευθετήσεων βάσει του Σχεδίου

Ανάν V θα είχαν άμεσο αποτέλεσμα μια κατάσταση που «η μια πλευρά κερδίζει και η άλλη έχει κίνδυνο να χάσει» και όχι μια κατάσταση στην οποία «όλοι θα κέρδιζαν» όπως ήταν ο στόχος του Γενικού Γραμματέα. Οι διευθετήσεις όπως προβλέπονταν στο Σχέδιο Ανάν V θα έδιναν στους Τουρκοκύπριους πραγματικά και σημαντικά οφέλη στην κυβέρνηση και οφέλη πολιτικά, διεθνή, οικονομικά, ασφάλειας κλπ από την πρώτη μέρα που θα ετίθετο σε εφαρμογή η Θεμελιώδης Συμφωνία. Αντίθετα τα δύο οφέλη για τους Ελληνοκυπρίους δηλαδή οι εδαφικές προσαρμογές και οι μειώσεις του τουρκικού στρατού στην Κύπρο δεν θα άρχιζαν αμέσως αλλά θα γίνονταν κατά φάσεις σε διάστημα μερικών χρόνων.

Με αυτό τον τρόπο η εφαρμογή του Σχεδίου, ιδιαίτερα εκείνων των προνοιών που είχαν κρίσιμη σημασία για τους Ελληνοκυπρίους θα εξαρτώντο από την καλή θέληση της Τουρκίας η οποία κατά τα τελευταία τουλάχιστον τριάντα χρόνια δεν εμφανίστηκε έστω και υπό εμβρυακή μορφή. Όταν κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια λόγω έλλειψης καλής θέλησης εκ μέρους της τουρκικής πλευράς δεν επιτεύχθηκε οποιαδήποτε πρόοδος για σχετικά απλά θέματα σοβαρής ανθρωπιστικής μορφής, όπως η διερεύνηση της τύχης των αγνοουμένων θα ήταν άσοφο να στηριχθούμε στην καλή θέληση της Τουρκίας για την πλήρη, έγκαιρη και σωστή εφαρμογή ενός Σχεδίου που είχε πρόθεση να δώσει μια συνολική λύση στο κυπριακό πρόβλημα.

Εκείνο που είναι το πιο σημαντικό είναι ότι η σημερινή Τουρκική Κυβέρνηση, παρά τις προσπάθειες της να παρουσιάσει μια εικόνα χώρας έτοιμης να συνεργαστεί και να σεβαστεί τους κανόνες τους διεθνούς δικαίου, συνεχίζει την αδικαιολόγητα εχθρική πολιτική της έναντι της Κύπρου. Χρησιμοποιώντας το δικαίωμα της αρνησικυρίας, η Τουρκία συνεχίζει να εμποδίζει την πρόσβαση της Κύπρου σε αριθμό διεθνών τεχνικών οργανισμών, μεταξύ των οποίων ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (OECD). Ο εμπορικός στόλος της Κύπρου ενός μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύεται να προσεγγίζει τουρκικά λιμάνια. Η πιο πρόσφατη και ενδεικτική πράξη της εσκεμμένης τουρκικής πολιτικής ήταν η επέκταση της συμφωνίας τελωνειακής ένωσης με εννέα από τα δέκα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το δέκατο μέλος ήταν η Κύπρος η οποία αδικαιολόγητα αποκλείστηκε την ίδια τη στιγμή που η Τουρκία φιλοδοξεί να γίνει στο μέλλον μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Υπό τις περιστάσεις αυτές κάποιος πρέπει λογικά να διερωτηθεί πόση πίστη και εμπιστοσύνη πρέπει να δώσουν οι Ελληνοκύπριοι σε αόριστες υποσχέσεις στην απουσία συγκεκριμένων και σιδερένιων εγγυήσεων ότι η Τουρκία θα τηρήσει όλες τις δεσμεύσεις της βάσει του Σχεδίου. Η εμπειρία δυστυχώς δείχνει προς την αντίθετη κατεύθυνση εφόσον δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι η Τουρκία τερματίζει τις εχθρικές της ενέργειες εναντίον της Κύπρου.

Ενώ εκτιμούμε την αποδοκimasία που έχετε εκφράσει προς την ιδέα της χωριστής αναγνώρισης της αποσχιστικής οντότητας στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου, διαφωνούμε έντονα με το συμπέρασμα της Έκθεσης σας. Συγκεκριμένα δεν μπορούμε να αποδεχτούμε την εισήγηση που περιέχεται στην παράγραφο 93 ότι τα μέλη του Συμβουλίου «μπορούν να δώσουν μια ισχυρή ώθηση σε όλα τα κράτη να συνεργαστούν τόσο διμερώς όσο και στα διεθνή σώματα για εξάλειψη των μη απαραίτητων περιορισμών και εμποδίων που έχουν ως αποτέλεσμα την απομόνωση των Τουρκοκυπρίων, θεωρώντας μια τέτοια ενέργεια ως συνεπή με τα ψηφίσματα 541 (1983) και 550 (1984) του Συμβουλίου Ασφαλείας». Εν πάση περιπτώσει αυτή η εισήγηση βρίσκεται σαφώς εκτός του πλαισίου της αποστολής καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα και βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και το διεθνές δίκαιο.

Επιπλέον, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο κοινός μας στόχος για επανένωση της Κύπρου θα επηρεαστεί αρνητικά για πάντα από τέτοιες προτεινόμενες ενέργειες, οι οποίες αναμφίβολα θα οδηγήσουν στην αναβάθμιση και στην υφέρπουσα ή φανερή αναγνώριση της αποσχιστικής οντότητας. Αυτό θα είναι σε άμεση παραβίαση των ψηφισμάτων 541 (1983) και 550 (1984) του Συμβουλίου Ασφαλείας και των επικρατούντων κανόνων του καθιερωμένου διεθνούς δικαίου. Η υιοθέτηση από το Συμβούλιο Ασφαλείας αυτής της συγκεκριμένης εισήγησης θα αποτελεί παράδοξο γιατί θα ισοδυναμεί με μια ακατανόητη άρνηση της κατηγορηματικής έκκλησης του προς όλα τα κράτη «να μην διευκολύνουν ή με οποιοδήποτε τρόπο βοηθήσουν την προειρημένη οντότητα».

Πιστεύουμε ακράδαντα ότι η ευημερία του λαού της Κύπρου βρίσκεται στην οικονομική ενσωμάτωση των δύο κοινοτήτων και την ενοποίηση της οικονομίας της Κύπρου και όχι στην ενθάρρυνση αποσχιστικών τάσεων. Εν προκειμένω

οποιοσδήποτε κινήσεις ή πρωτοβουλίες που στοχεύουν εκ πρώτης όψεως στην οικονομική ανάπτυξη των Τουρκοκυπρίων αλλά με κρυμμένες πολιτικές προεκτάσεις δεν δημιουργούν τίποτα άλλο από ένα αντικίνητρο για λύση και προάγουν τη μόνιμη διαίρεση του νησιού.

Διάφορες μέθοδοι που επεξεργάστηκαν ορισμένοι κύκλοι για το απευθείας άνοιγμα λιμανιών και αεροδρομίων στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου, ως μέσου διευκόλυνσης του άμεσου εμπορίου με αυτές τις «Περιοχές» της Κύπρου, εξυπηρετούν ακριβώς αυτό το σκοπό. Τέτοιες κινήσεις στερούνται οποιασδήποτε νομικής βάσης. Στην πράξη στηριζόμενες σε εξωφρενικές προτάσεις δικαιολόγησης τους προσπαθούν ξεκάθαρα, αν και ανεπιτυχώς, να προωθήσουν και να παρουσιάσουν ως νόμιμη μια κατάσταση εξωτερικού εμπορίου με την αποσχιστική οντότητα. Αυτές οι προσπάθειες όχι μόνο δεν επιδεικνύουν σεβασμό προς τη νομιμότητα αλλά εκείνο που είναι πιο σημαντικό είναι ότι τελικά παραβιάζουν τους ίδιους κανόνες από τους οποίους επιχειρούν να αντλήσουν τη νομική τους εγκυρότητα. Το αποτέλεσμα είναι μια αμφίβολη προσπάθεια να νομιμοποιήσουν μια παράνομη κατάσταση στην επικράτεια ενός κράτους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. όπου έχει ανασταλεί η εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου, ενώ ταυτόχρονα δημιουργούν σοβαρά πρακτικά προβλήματα, δημιουργώντας έτσι επικίνδυνα προηγούμενα για το μέλλον.

Η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι η πρώτη που υποστηρίζει την οικονομική ανάπτυξη των Τουρκοκυπρίων, μια οικονομική ανάπτυξη βασισμένη στα σωστά κριτήρια που προάγουν τον τελικό στόχο της διευκόλυνσης της επανένωσης της χώρας μας. Το έχουμε αποδείξει στην πράξη με την ανακοίνωση και εφαρμογή δύο πακέτων μέτρων στις 30 Απριλίου 2003 και στις 26 Απριλίου 2004 αντίστοιχα. Αυτά τα μέτρα έχουν στην ουσία ελευθερώσει στο εσωτερικό της νήσου το εμπόριο γεωργικών και βιομηχανικών προϊόντων, αλιευτικών και μεταλλευτικών προϊόντων που παράγονται στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, όπως και τις εξαγωγές τους μέσω των νόμιμων λιμανιών και αεροδρομίων της Κυπριακής Δημοκρατίας. Δυστυχώς λόγω πολιτικών σκοπιμοτήτων δεν αξιοποιούνται τέτοια βαρυσήμαντα μέτρα, λόγω της επιμονής του κατοχικού καθεστώτος για απευθείας εμπόριο μέσω παράνομων λιμανιών και αεροδρομίων κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου.

Είναι προφανέστατο ότι η Τουρκία και η τουρκοκυπριακή ηγεσία δεν ενδιαφέρονται ειλικρινά για την οικονομική ανάπτυξη της τουρκοκυπριακής κοινότητας, αλλά κυρίως για την αναβάθμιση και τελική αναγνώριση της αποσχιστικής οντότητας. Εν προκειμένω θα ήθελα να επισύρω την προσοχή σας στις προσπάθειες που καταβάλλονται για την αναβάθμιση του καθεστώτος της τουρκοκυπριακής κοινότητας στην Οργάνωση Ισλαμικής Διάσκεψης σε «Τουρκοκυπριακό Κράτος». Προτρέπω την Εξοχότητα σας να μελετήσει σοβαρά της άμεσες επιπτώσεις της εισήγησης που περιέχεται στην παράγραφο 93 της Έκθεσης πάνω στην επανένωση της Κύπρου.

Θα ήμουν ευγνώμων αν η επιστολή αυτή κυκλοφορήσει ως έγγραφο της Γενικής Συνέλευσης βάσει του θέματος 30 της ημερήσιας διάταξης και του Συμβουλίου Ασφαλείας.

**ΣΧΟΛΙΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ
ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ (S/ 2004/437 της 28^{ης} Μαΐου, 2004)**

Εισαγωγικές παρατηρήσεις:

Ο συνεχιζόμενος ρόλος των Ηνωμένων Εθνών στην προώθηση μιας συμφωνημένης διευθέτησης στο Κυπριακό

1. Η ελληνοκυπριακή πλευρά βασιζόταν πάντα στις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών στο Διεθνές Δίκαιο και στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας στην αναζήτηση μιας ελεύθερα συμφωνημένης λύσης του κυπριακού προβλήματος και για την εξουδετέρωση των αποτελεσμάτων της τουρκικής στρατιωτικής εισβολής στην Κύπρο. Εμπιστευόταν πάντοτε τις καλές υπηρεσίες του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, σε εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών του Συμβουλίου Ασφαλείας. Η ελληνοκυπριακή πλευρά επέδειξε πάντοτε αποφασιστικότητα να διαπραγματευτεί μια λύση, με μια αμοιβαία αποδεκτή συνταγματική διευθέτηση που θα διασφάλιζε ότι η ανεξαρτησία και η εδαφική ακεραιότητα της Δημοκρατίας θα εδιατηρείτο σε μια επανενωμένη Κύπρο. Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, διάφοροι Γενικοί Γραμματείς των Ηνωμένων Εθνών και αντιπρόσωποι τους εργάστηκαν σκληρά να φέρουν αυτό το αποτέλεσμα. Τους εμπιστευθήκαμε να ενεργήσουν σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και μέσα στο πλαίσιο των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας που θεμελιώνουν την αποστολή καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα. Από το Ψήφισμα 367 του Συμβουλίου Ασφαλείας του 1975 και τη θέση που έλαβε το Συμβούλιο Ασφαλείας από το Ψήφισμα 649 (1990) να επανενώσει την Κύπρο μέσω μιας δικαιοδικής, διζωνικής ομοσπονδίας σύμφωνα με τις συμφωνίες υψηλού επιπέδου των κυπριακών μερών, του 1977 και του 1979 .

2. Ο τελικός στόχος παραμένει αναλλοίωτος, να αναζητηθεί μια διζωνική, διπεριφερειακή ομοσπονδία ούτως ώστε όλοι οι Κύπριοι να ωφεληθούν από την ένταξη της χώρας τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αφήνοντας πίσω τους το παρελθόν και συνεργαζόμενοι με την καλύτερη δυνατή σχέση μεταξύ τους σε συνθήκες ειρήνης και ασφάλειας. Η αναζήτηση αυτή θα βασιστεί πάνω στο υπάρχον σχέδιο.

3. Παρόλη την απογοήτευση και την ανησυχία μας για την πρόσφατη Έκθεση, που με επιδεξιότητα παρουσιάζει τους Τούρκους να συνεργάζονται και τους Τουρκοκύπριους να είναι άδικο απομονωμένοι σε αντίθεση με τους Ελληνοκύπριους που έφρασαν το δρόμο στην επανένωση της Κύπρου, η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας πιστεύει ότι τα Ηνωμένα Έθνη θα επανέλθουν εν ευθέτω χρόνω στην αμερόληπτη στάση που τηρούσαν μέχρι τώρα και θα προσπαθήσουν και πάλι όσο μπορούν να προωθήσουν μια συμφωνημένη λύση του προβλήματος που αντιμετωπίζει η Κύπρος. Έχοντας αυτή την πεποίθηση, είναι αναγκαίο να εξηγήσουμε πώς και πού η πρόσφατη Έκθεση παρουσιάζει την κατάσταση με τρόπο λανθασμένο, γιατί τα λάθη και οι στρεβλώσεις της Έκθεσης, αν δεν διορθωθούν θα βλάψουν για την προοπτική λύσης στο μέλλον. Και οι δύο πλευρές θα πρέπει να σκεφθούν τι μπορεί να περισωθεί από το Σχέδιο παρά αυτάρεσκα να απολαμβάνουν την επιδοκίμασία των ιδίων των συγγραφέων του σχεδίου που συνέταξαν ένα σχέδιο τόσο απαράδεκτο για τη συντριπτική πλειοψηφία του κυπριακού πληθυσμού. Πριν προχωρήσουμε σε μια συστηματική ανάλυση των ελλείψεων και των μεροληψιών της Έκθεσης που σκοπό έχουν να αποκρύψουν τις λανθασμένες τακτικές διαπραγμάτευσης της Γραμματείας των Ηνωμένων Εθνών και την εξιδανίκευση των προνοιών του Σχεδίου, πρέπει να τονιστούν κάποια βασικά σημεία. Δεν αναφέρεται πουθενά ότι το Σχέδιο αυτό στις δύο προηγούμενες μορφές του είχε απορριφθεί από την τουρκοκυπριακή πλευρά. Ούτε και γίνεται οποιαδήποτε αναφορά σε προηγούμενες εκθέσεις του Γενικού Γραμματέα που ξεκάθαρα μέμφονται την τουρκική πλευρά για την αποτυχία των προσπαθειών. Είναι σημαντικό πως αντίθετα με την παρούσα περίπτωση, δεν γινόταν εισήγηση για μέτρα με σκοπό να πιέσουν ή να τιμωρήσουν την πλευρά αυτή για την αρνητική της στάση, αν και η στάση αυτή συνεχίστηκε επί μακρόν.

Οι καθυστερήσεις και η συνεπακόλουθη βιασύνη την τελευταία στιγμή δημιουργήθηκαν από την Τουρκία.

4. Η συζήτηση διεξήχθη με ανάρμοστη βιασύνη και μια σπουδή να επιβληθεί λύση στους δυόμισι μήνες πριν η Κύπρος ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως πλήρες μέλος. Το γεγονός ότι ο χρόνος για να επιτευχθεί μια συνολική συμφωνία και τα πολλά θέματα που συνδέονταν με αυτό ήταν τόσο σύντομος δεν ήταν λάθος των Ελληνοκυπρίων αλλά της Τουρκίας και της Τουρκοκυπριακής πλευράς. Από τον

Δεκέμβριο του 1999 που ξεκίνησαν οι πρόσφατες συνομιλίες, μέχρι το τέλος Μαρτίου του 2004, κατεβλήθη κάθε προσπάθεια από την ελληνοκυπριακή πλευρά να επιτευχθεί πρόοδος. Αντίθετα η τουρκική και η τουρκοκυπριακή πλευρά δεν συνομιλούσαν καθ'ολη τη διάρκεια του 2001, τους τελευταίους μήνες του 2002 και από τον Μάρτιο του 2003 έως τον Φεβρουάριο του 2004.

Καθ' όλη τη διάρκεια του 2003 η ελληνοκυπριακή πλευρά πίεζε να επαναρχίσουν οι συνομιλίες για να μπορέσουν να συμπληρωθούν μέχρι την 1^η Μαρτίου 2004 αφήνοντας έτσι δυο μήνες για μια σωστή εκστρατεία πριν από τα δημοψηφίσματα που θα γίνονταν πριν την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1^η Μαΐου 2004.

Επιστολή του Προέδρου Παπαδόπουλου στον Γενικό Γραμματέα στις 17 Δεκεμβρίου 2003 έδωσε το έναυσμα για τις πρόσφατες διαπραγματεύσεις. Αντίθετα, η Τουρκία αποφάσισε να επαναρχίσει διαπραγματεύσεις επί του Σχεδίου μόνο στις 24 Ιανουαρίου 2004, όταν το τουρκικό Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας (το επίσημο κρατικό σώμα που εκφράζει τις απόψεις του τουρκικού στρατού) επιβεβαίωσε την πολιτική που πρότεινε το τουρκικό Υπουργείο των Εξωτερικών, να επαναρχίσουν διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό μέσω του Γενικού Γραμματέα.

Η τελευταία Έκθεση γράφτηκε εμφανώς από το προσωπικό των Ηνωμένων Εθνών που ήταν αναμειγμένο στην ετοιμασία του Σχεδίου και φαίνεται να είναι μια υπεράσπιση του. Δίνει τις θέσεις τους και ρίχνει το φταίξιμο στους Ελληνοκύπριους γιατί δεν το ενέκριναν κατά το δημοψήφισμα της 24^{ης} Απριλίου του 2004. Περιέχει υποθέσεις και μια διήγηση των γεγονότων που δεν ανταποκρίνονται πάντα στα πραγματικά γεγονότα. Πρόκειται για μια πολύ υποκειμενική αξιολόγηση των διαπραγματεύσεων και της γενικής ισορροπίας του Σχεδίου.

Το γεγονός ότι το Σχέδιο διαμορφώθηκε κατά τέτοιο τρόπο ώστε να έχει τη μορφή που θα επέτρεπε να τεθεί στα δημοψηφίσματα, οφειλόταν κυρίως στις σύντομες προσπάθειες της ελληνοκυπριακής πλευράς, ιδιαίτερα στην αποφασιστικότητα της να παραμείνει μέσα στο πλαίσιο των παραμέτρων του Σχεδίου, σε όλη τη διάρκεια των πρόσφατων συνομιλιών, την ετοιμασία από τους Ελληνοκύπριους χιλιάδων

σελίδων νομικών κειμένων και την καλή θέληση που επέδειξαν κατά τα τεσσαράμισι χρόνια των διαπραγματεύσεων και με την οποία επεδίωξαν τη λύση.

Η ουσιαστική πολιτική της Τουρκίας εφαρμόστηκε από τον κ. Ντενκτάς και άλλαξε μόνο οριακά

5. Ακόμα και μετά την τουρκική απόφαση να επαναρχίσουν συνομιλίες, ο κ. Ντενκτάς παρέμεινε και εξακολουθεί να είναι «ηγέτης» της τουρκοκυπριακής πλευράς. Η εικόνα που παρουσιάζει η Έκθεση μιας «τριανδρίας» (**παράγραφος 15**) και «νέας ηγεσίας» (**παράγραφος.6**) μαζί με τα υπερβολικά εγκώμια για τον κ. Ταλάτ και τους Τουρκοκύπριους (**παράγραφοι 76, 87, παράρτημα III, παράγραφος. 4**) αποσκοπούν στο να αποκρύψουν το γεγονός ότι το σχέδιο ενσωμάτωσε την πολιτική της Τουρκίας για δύο χωριστές, «κυρίαρχες» συνιστώμενες με βάση εθνικά κριτήρια πολιτείες στην Κύπρο με μόνο χαλαρή σύνδεση και ότι οι τουρκικές αξιώσεις για αυτό είχαν ικανοποιηθεί μέσω τεχνικής, νομικής εξεργασίας στην τελική μορφή του Σχεδίου αν και η υιοθέτηση τους δεν συνάδει με το πλαίσιο που έθεσαν ψηφίσματα 30 χρόνων του ΟΗΕ για το Κυπριακό. Μόνο μετά που ο κ. Ντενκτάς αρνήθηκε να μεταβεί στο Μπούργκενστοκ για τις συναντήσεις από τις 24 Μαρτίου 2004 κάποιες από τις απαιτήσεις του που κατάφωρα παραβίαζαν τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας παραμερίστηκαν. Ακόμα και τότε, οι εξουσιοδοτημένοι αντιπρόσωποι του, κ.κ. Ταλάτ και Σερντάρ Ντενκτάς ήταν υπό τις διαταγές του και τις διαταγές του τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών μέσω του πρέσβη Ζιγιάλ, που ήταν παρών στις συνομιλίες στη Νέα Υόρκη, τη Λευκωσία και το Μπούργκενστοκ και που έδινε συνεχώς πολιτικές κατευθύνσεις. Ο Πρέσβης Ζιγιάλ βεβαιώθηκε ότι η τουρκική πλευρά επικεντρώθηκε σε λίγες πρόνοιες απαιτώντας να αλλάξει το Σχέδιο για να ικανοποιούνται τα συμφέροντα της Τουρκίας σε θέματα ασφάλειας, να αυξηθεί η εξουσία της τουρκοκυπριακής συνιστώσας πολιτείας να περιοριστεί ο αριθμός των Ελληνοκυπρίων που θα ζούσαν και θα εργάζονταν ή θα αποκτούσαν περιουσία εκεί και να δοθεί η εξουσία στην κυβέρνηση της να λειτουργήσει ανεξάρτητα σε τομείς που θα έπρεπε να ήταν αποκλειστικά ομοσπονδιακοί.

6. Εγκώμια για τους Τουρκοκύπριους με σκοπό να παρακαμφθούν τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας 541 (1983) και 550 (1984)

Οι υπερβολικοί έπαινοι στην Έκθεση είχαν επίσης σκοπό να εξασφαλίσουν ένα άνομο σκοπό, δηλαδή να δώσουν στην υποτελή τοπική διοίκηση της Τουρκίας στην κατεχόμενη Κύπρο τα οικονομικά χαρακτηριστικά ενός ανεξάρτητου κράτους χωρίς να το αναγνωρίζουν επίσημα. Αυτή η οντότητα τότε, θα μπορούσε να λειτουργήσει κατά τέτοιο τρόπο, παρά τις διαβεβαιώσεις στην Έκθεση περί της μη παροχής βοήθειας σε αποσχιστικές ενέργειες, (**Εισαγωγή παρα. 90/93**) ώστε να μην υπάρχει κίνητρο για την επανένωση της Κύπρου. Είναι μια προσπάθεια να παρακαμφθεί ένας κανόνας *jus cogens* του διεθνούς δικαίου, που απαγορεύει αναγνώριση των αποτελεσμάτων επιδρομής. Αυτός ο κανόνας είναι ο λόγος γιατί τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας 541 (1983) και 550 (1984) υιοθετήθηκαν. Παρόλα αυτά ούτε μια λέξη στην Έκθεση δεν υπάρχει που να δείχνει ότι η Δημοκρατία της Τουρκίας παράνομα κατέχει στρατιωτικά το 36.4 % της Κύπρου ελέγχοντας το μέρος αυτό με 35.000 Τούρκους στρατιώτες και την υποτελή τοπική διοίκηση. Αντί αυτού, η Έκθεση εμμέσως εισηγείται η τουρκική τοπική διοίκηση να απολαμβάνει όλα τα οφέλη της διεθνούς συνεργασίας και συμμετοχής σε διεθνή Σώματα.

Ιστορικές παρατηρήσεις

7. Στις παραγράφους 2 -14 η Έκθεση αναφέρεται στη χρονική περίοδο μετά τη Χάγη, αλλά οι συγγραφείς της δεν αναφέρουν ότι ο Γενικός Γραμματέας επέρριψε την ευθύνη για την αποτυχία στη Χάγη πάνω στους ώμους της τουρκικής πλευράς. Ούτε και αναφέρουν ότι πριν τη Χάγη ο Ελληνοκύπριος ηγέτης είχε εκθέσει τις κυριότερες ανησυχίες της ελληνοκυπριακής πλευράς (**Επιστολή 28^{ης} Φεβρουαρίου 2003 που παραδόθηκε στον Γενικό Γραμματέα στις 28 Φεβρουαρίου**). Ο Ελληνοκύπριος ηγέτης στην επιστολή αυτή τόνιζε ότι η ετοιμότητα του να υποστηρίξει το Σχέδιο εξαρτιόταν από το κατά πόσο οι ανησυχίες αυτές θα αντιμετωπίζονταν ικανοποιητικά και ότι μόνο αν έπραττε το ίδιο και η άλλη πλευρά θα ήταν διατεθειμένος να μην επανανοίξει τις ουσιαστικές πρόνοιες του Σχεδίου.

8. Παρόλο ότι στην **παρα. 6** οι συντάκτες της Έκθεσης γράφουν ότι: «το μεγαλύτερο μέρος του 2003 ήταν άγονη περίοδος» δεν γίνεται αναφορά στους

λόγους για αυτή την κατάσταση που ήταν η συνεχής αρνητική στάση του κ. Ντενκτάς και η υποστήριξη που του έδινε η Τουρκική Κυβέρνηση. Ούτε και αναφέρεται η σταθερά θετική στάση της ελληνοκυπριακής πλευράς. (Δηλώσεις των κ.κ. Ντενκτάς, Ερντογάν και Γκιουλ είναι διαθέσιμες).

9. Οι συντάκτες της Έκθεσης θεωρούν (**παρα.6**) ότι η ψηφοφορία του Δεκεμβρίου 2003 στην τουρκοκυπριακή κοινότητα «έφερε στο προσκήνιο μια νέα τουρκοκυπριακή ηγεσία». Αυτή η ηγεσία δεν αντικατέστησε τον κ. Ντενκτάς που ήταν παρών στη Νέα Υόρκη (10-13 Φεβρουαρίου) και που παρουσιαζόταν ως «ηγέτης» σ'όλες τις συνομιλίες μέχρι τις 22 Μαρτίου. Ήταν αυτός που στις 24 Φεβρουαρίου παρουσίασε τις θέσεις του που ήταν εκτός των παραμέτρων του Σχεδίου. Στην ελληνοκυπριακή πλευρά δεν λέχθηκε από την ομάδα των Ηνωμένων Εθνών, είτε στη Νέα Υόρκη είτε στη συνέχεια ότι υπήρχε μια ηγετική τριανδρία. Αντίθετα, τα Ηνωμένα Έθνη φαίνονταν να θεωρούν τον κ. Ντενκτάς ως τον «ηγέτη» (**π.χ σελ. 1 της περίληψης και μεταξύ άλλων παράγραφοι 10,11,12**). Οι άλλοι, (ο κ. Ταλάτ και ο κ. Σ. Ντενκτάς) ήταν μέλη της διαπραγματευτικής του ομάδας. Ο κ. Ντενκτάς ποτέ δεν έπαψε να ισχυρίζεται ότι είναι ακόμα ο ηγέτης. Ενώ αρνήθηκε να πάρει μέρος στις συναντήσεις του Μπούργκενστοκ, ως ηγέτης, εξουσιοδότησε άλλα πρόσωπα να πάρουν μέρος και αυτή η εξουσιοδότηση έγινε αποδεκτή από τα Ηνωμένα Έθνη.

10. Παρά την έκθεση του Απριλίου 2003 που είχε κριτικάρει την τουρκική πλευρά, τα Ηνωμένα Έθνη δεν ανέλαβαν καμία πρωτοβουλία κατά την άγονη εκείνη περίοδο αλλά ανέχθηκαν τις κινήσεις τακτικής της τουρκικής πλευράς και δεν πήραν κάποια μέτρα για να σπάσουν το αδιέξοδο ή να «τιμωρήσουν» την «ένοχη» πλευρά. Οι συντάκτες της Έκθεσης, δημιουργώντας την εντύπωση ότι η ατμόσφαιρα προόδου και συνεργασίας οφειλόταν αποκλειστικά στην Τουρκία, υποβαθμίζουν παράλληλα τη σημασία της Επιστολής του Προέδρου της Δημοκρατίας στις 17 Δεκεμβρίου 2003, που στην πραγματικότητα επανάρχισε τη διαδικασία μετά από μακρά καθυστέρηση για την οποία δεν έφερε ευθύνη η ελληνοκυπριακή πλευρά. Αντίθετα δίνεται έμφαση στη συνάντηση του Γενικού Γραμματέα με τον Πρωθυπουργό Ερντογάν στο Νταβός που παρουσιάζεται ως σημαντική. Ο κ. Ερντογάν αναφέρεται να έχει πει ότι θα βρίσκεται ένα βήμα μπροστά για πολλά χρόνια. Στην πραγματικότητα η ελληνοκυπριακή πλευρά ήταν στο σημείο εκείνο πολλά βήματα μπροστά.

11. Στις **παραγράφους 12 και 14** οι συντάκτες της Έκθεσης μιλούν για τη συμφωνία της «13^{ης} Φεβρουαρίου». Αυτή η « συμφωνία» στην ουσία αποτελείτο από αμφότερα «τη δήλωση που αποδίδεται στον Εκπρόσωπο του Γενικού Γραμματέα» και την επιστολή του Γενικού Γραμματέα της 4^{ης} Φεβρουαρίου 2004 στους ηγέτες που εκθέτει τη διαδικασία που θα ακολουθείτο. Μαζί, αυτά τα δύο κείμενα αποτελούσαν τη βάση της «τριφασικής διαδικασίας» που θα οδηγούσε στο δημοψήφισμα(αν κάποιος δεν θεωρήσει το δημοψήφισμα μια τέταρτη φάση).

Η πρώτη φάση

Προσπάθειες να δυσφημιστεί η στάση της ελληνοκυπριακής πλευράς στις διαπραγματεύσεις λόγω της παρουσίας από αυτήν « ενός τεράστιου όγκου» υλικού

12. Η ελληνοκυπριακή πλευρά εργάστηκε πάντοτε για μια σταθερή και διαρκή λύση και μια καλά μελετημένη συνταγματική διευθέτηση. Δεν είχε υπάρξει μια σωστή μελέτη από μέρους των νεαρών νομικών των Ηνωμένων Εθνών των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών θεμάτων ή των αναγκών αλλαγών υπό το φως της επικείμενης ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το σχέδιο περιουσιών και μεγάλο μέρος του συντάγματος δεν είχε άμεσα συζητηθεί από τις δύο πλευρές. Η ελληνοκυπριακή πλευρά έλαβε κυριολεκτικά υπόψη ως αναγκαία την πρόταση στις 20 Φεβρουαρίου 2004 του κ. ντε Σότο για ομαδοποίηση των θεμάτων, που αναφέρεται στην **παραγράφο 18**. Έγραψε:

«Τα Ηνωμένα Έθνη εισηγούνται όπως κάθε πλευρά εξηγήσει με συγκεκριμένους όρους, περιλαμβανομένων άτυπων εγγράφων όπου χρειάζεται, τις αλλαγές που θέλουν να γίνουν στο Σχέδιο, εξετάζοντας με σειρά τις ομάδες θεμάτων στις επόμενες συναντήσεις».

Σύμφωνα με αυτά, η ελληνοκυπριακή πλευρά παρουσίασε συγκεκριμένες αλλαγές και έδωσε τεκμηριωμένες εξηγήσεις για ποιο λόγο ήταν αυτές οι αλλαγές αναγκαίες. Ασχολούνταν με τις κύριες πτυχές του Σχεδίου που ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος είχε δηλώσει με την επιστολή του ήδη στις 28 Φεβρουαρίου 2003 ότι ζητούσε να αλλάξουν. Ήγειραν άλλα ζητήματα που ήταν συνέπεια των τουρκοκυπριακών

προτάσεων (όπως εξήγησε η ελληνοκυπριακή πλευρά). Ήγειραν κρίσιμα ζητήματα που προέκυπταν από το έργο των Τεχνικών Επιτροπών (π.χ. άρνηση να δεχθούν, με τουρκική υπόδειξη ότι η Κύπρος είχε υφαλοκρηπίδα) και ότι οι «συνθήκες μεταξύ της Τουρκίας και της υποτελούς τοπικής διοίκησής της στόχευαν στην ενσωμάτωση της κατεχόμενης περιοχής με την Τουρκία, αλλά τώρα εφαρμόζονταν σ' ολόκληρη την Κύπρο και υποδείκνυαν ορισμένα σημαντικά λάθη στα κείμενα του Σχεδίου και τα Παραρτήματά τους. Διακυβεύονταν το μελλοντικό Σύνταγμα, η οικονομία και τα μακροπρόθεσμα δικαιώματα εκατοντάδων χιλιάδων Κυπρίων. Όμως διάφορες παράγραφοι στην Έκθεση πονηρά επικρίνουν την ελληνοκυπριακή πλευρά για τη σοβαρή προσέγγισή της στις διαπραγματεύσεις. Η **Παράγραφος 8** ειρωνικά ισχυρίζεται ότι ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος έδωσε διαβεβαιώσεις στο Γενικό Γραμματέα ότι δεν ήθελε «40 ή 50 αλλαγές στο Σχέδιο». Η **Παράγραφος 19** μιλά για την «αρετή της πυκνότητας» που είχαν οι τουρκοκυπριακές προτάσεις (οι οποίες ουσιαστικά άλλαζαν βασικές παραμέτρους του Σχεδίου). Και η **Παράγραφος 20** αντιπαραθέτει την τουρκοκυπριακή συμπεριφορά με τη στάση της ελληνοκυπριακής πλευράς, η οποία έπαιρνε κάθε θέμα στη σειρά (όπως είχε κληθεί να πράξει) και παρουσίαζε «πυκνά και μακροσκελή έγγραφα το ένα μετά το άλλο». Η **Παράγραφος 20** επίσης σαρκαστικά αναφέρει ότι «ενώ συνέχιζαν να παρουσιάζουν έγγραφα, κατέστη προφανές ότι η περίληψη των ελληνοκυπριακών απαιτήσεων που είχε υποβάλει στις 10 Φεβρουαρίου 2004 δεν ήταν καθόλου εξαντλητική». Αυτό αποτελεί αναφορά στην περίληψη των «Σημείων Συζήτησης» που δόθηκε στη Νέα Υόρκη με προειδοποίηση δέκα λεπτών μετά από αίτημα του Γενικού Γραμματέα, ο οποίος γνώριζε ότι η τουρκοκυπριακή πλευρά είχε πρόθεση να παρουσιάσει ένα διάγραμμα απαιτήσεων που είχαν συμφωνηθεί με το Τουρκικό Υπουργείο Εξωτερικών. (Η Έκθεση σιωπά πάνω στο σημείο αυτό). Όμως στη συνάντηση της 22ας Φεβρουαρίου αμέσως μετά που ο κ. ντε Σότο είχε παρουσιάσει το έγγραφό του «ομαδοποίηση θεμάτων», ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος είχε τονίσει εμφαντικά ότι το έγγραφο της 10^{ης} Φεβρουαρίου δεν έθιγε συνολικά όλα τα θέματα. Η Έκθεση συνεχίζει με το ίδιο σαρκαστικό πνεύμα αναφερόμενη (στην **Παράγραφο 22**) στον τεράστιο όγκο υλικού και προσθέτει ένα υπονοούμενο (στην πράξη παραθέτοντας δηλώσεις της τουρκοκυπριακής πλευράς) ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά «κωλυσιεργούσε». Και πάλι (στην **Παράγραφο 37**) η Έκθεση παραφουσκώνει την κλίμακα των ελληνοκυπριακών προτάσεων (που ανέρχονταν σε 44 σελίδες). Στην πράξη οι προτάσεις είχαν παρουσιαστεί μετά από αίτημα των Ηνωμένων Εθνών, αν

και εάν ο Ειδικός Σύμβουλος διάβαζε τα έγγραφα που είχαν παρουσιαστεί νωρίτερα θα γνώριζε τι πρότειναν και ένας κατάλογος τριών σελίδων είχε παρουσιαστεί, ενώ οι 44 σελίδες αποτελούντο από νομικά κείμενα, περιλαμβανομένων διαγραμμένων κειμένων και τις σχετικές νομικές πρόνοιες, ούτως ώστε η κάθε τροποποίηση να γίνεται κατανοητή στα σωστά πλαίσια. Το πραγματικό κείμενο θα ήταν λιγότερο από έξι σελίδες αλλαγές στις 9.000 σελίδες του Σχεδίου του και των παραρτημάτων του.

Απόπειρες δυσφήμισης της ελληνοκυπριακής πλευράς γιατί δεν έδινε τις «προτεραιότητες» της στον Ειδικό Σύμβουλο

13. Στην **Παράγραφο 20** της Έκθεσης προβάλλεται ισχυρισμός ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά «αρνήθηκε να βάλει σε προτεραιότητες τις απαιτήσεις της παρά την παράκληση του Ειδικού μου Συμβούλου στις 15 Μαρτίου προς τις δυο πλευρές να το πράξουν».

Της **Παραγράφου 20** προηγείτο η **Παράγραφος 19** όπου η Έκθεση ισχυρίζεται ότι στα μέσα Μαρτίου:

«η τουρκοκυπριακή πλευρά αντικατέστησε τα αρχικά της σχέδια με λιγότερο ευρείες προτεινόμενες τροποποιήσεις του κειμένου, που περιγράφονταν ως κατάλογος προτεραιοτήτων».

Τέτοιος «κατάλογος» δεν στάληκε από τα Ηνωμένα Έθνη στην ελληνοκυπριακή πλευρά μέχρι τις 19 Μαρτίου (επιστολή ντε Σότο στον Πρόεδρο Παπαδόπουλο) αλλά δεν υπήρχε οποιαδήποτε ένδειξη στην επιστολή του ότι αποτελούσε προτεραιότητα. Η επιστολή απλώς έδινε κατάλογο των επισυνημμένων εγγράφων με τους τίτλους τους «π.χ. Ενοποιημένος κατάλογος των τουρκοκυπριακών Προτάσεων. (αναθεωρημένο κείμενο)» ημερομηνίας 18 Μαρτίου 2004.

Η **Παράγραφος 20** επίσης προβάλλει το επιχείρημα ότι ο Ειδικός Σύμβουλος όταν εισηγήτο την ημερήσια διάταξη για τις συναντήσεις και τις πρωταρχικές συζητήσεις των θεμάτων που είχαν ομαδοποιηθεί για εξέταση,

«άφησε κατά μέρος τις τουρκικές αξιώσεις οι οποίες σαφώς βρίσκονταν εκτός των παραμέτρων του Σχεδίου».

Αυτές οι δηλώσεις δίνουν παραπλανητική εικόνα της τακτικής που ακολούθησε ο Ειδικός Σύμβουλος. Εκείνο που συνέβη στην πραγματικότητα ήταν ότι στην αρχή της φάσης των διαπραγματεύσεων στη Λευκωσία ο Ειδικός Σύμβουλος είχε στις 20 Φεβρουαρίου επιλεκτικά συγκεντρώσει σε ένα «άτυπο έγγραφο» τα ουσιαστικά σημεία που ήγειραν οι δυο πλευρές στη Νέα Υόρκη στις 10 Φεβρουαρίου στα «Σημεία Συζήτησης». Είχε ομαδοποιήσει τα σημεία των δυο πλευρών σε τέσσερις «ομάδες» θεμάτων, εισηγούμενος να επικεντρωθούν οι πλευρές στις «ομάδες» αυτές τις οποίες είχε ομαδοποιήσει με τέτοιο τρόπο ώστε να υποδηλώνει ότι θα έπρεπε να γίνει διαπραγμάτευση μέσα σε κάθε τέτοια ομάδα. Αυτή η τακτική που επεδίωκε να περιορίσει τις πλευρές στα θέματα που ομαδοποιήθηκαν είχε απορριφθεί τόσο από τον κ. Ντενκτάς όσο και από τον Πρόεδρο Παπαδόπουλο. Επιπλέον, ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος τόνισε σε περαιτέρω «Σημεία Συζήτησης» στις 22 Φεβρουαρίου και προφορικά σε μια συζήτηση ότι, παρόλο που ο Ειδικός Σύμβουλος ισχυρίστηκε ότι δεν εννοούσε πάρε-δώσε λόγω της ομαδοποίησης των θεμάτων σε τέσσερις ομάδες, ο μόνος λόγος του συνδυασμού τους ήταν το πάρε-δώσε και πολλά από τα θέματα που λήφθηκαν από την ομιλία του κ. Ντενκτάς στις 10 Φεβρουαρίου βρίσκονταν εκτός των παραμέτρων του Σχεδίου. Είχε εξηγήσει ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν ήταν έτοιμη να συζητήσει θέματα εκτός των πλαισίων εκείνων που μόλις είχαν συμφωνηθεί στη Νέα Υόρκη.

Οι ομάδες θεμάτων συνεπώς έγιναν μόνο πλαίσιο ημερήσιας διάταξης. Ο κ. ντε Στότ ανέμενε μέχρι να θέσουν οι πλευρές τις προτάσεις τους και τότε στις 15 Μαρτίου υπέβαλε τα Σημεία Συζήτησης πάνω στα οποία θα «πηγαινοερχόταν» μεταξύ των πλευρών. Αυτά τα Σημεία Συζήτησης τα ταξινόμησε σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία επιχείρησε να φέρει τις δύο πλευρές να συζητήσουν «αλλαγές επί της ουσίας όπου το ένα μέρος ή το άλλο, ή κάποτε και τα δύο, θα επιζητούσαν αλλαγές που επηρεάζουν την ισορροπία μιας από τις παραμέτρους του Σχεδίου, ή θα απαντούσαν στην απαίτηση της άλλης πλευράς για τέτοιες αλλαγές».

Κατέστησε σαφές ότι επιζητούσε πάρε-δώσε «εντός ή μεταξύ των θεμάτων» και ότι οι πλευρές θα πρέπει να θέσουν κατά προτεραιότητα τις αλλαγές. Στη δεύτερη

κατηγορία, επιζήτησε να συζητήσει πρακτικά θέματα, ώστε να καταστήσει το Σχέδιο λειτουργικό, και να επιτρέψει στις δύο πλευρές να πάρουν αυτά που τους υποσχόταν το Σχέδιο. Η ελληνοκυπριακή πλευρά, βασιζόμενη στη δέσμευση του Γενικού Γραμματέα στην επιστολή του στις 4 Φεβρουαρίου 2004 ότι οι παράμετροι του Σχεδίου δεν θα έπρεπε να διαφοροποιηθούν, αρνήθηκε να υποβάλει προτάσεις προς το σκοπό αυτό και δελεαστεί να ανοίξει την πρώτη κατηγορία, θέτοντας κατά προτεραιότητα οποιαδήποτε θέματα που ενέπιπταν σε αυτή. Επιθυμούσε ωστόσο διακαώς να συζητήσει τα πρακτικά θέματα τα οποία θα έκαναν το Σχέδιο λειτουργικό και υπέβαλε προτάσεις που κάλυπταν τη δεύτερη κατηγορία, σε συνεργασία με τον Ειδικό Σύμβουλο (όπως φαίνεται στην παράγραφο 25). Η κίνηση τακτικής του Ειδικού Συμβούλου να παρουσιάσει τις τουρκοκυπριακές απαιτήσεις στα Σημεία Συζήτησης (παρά το ότι οι πλείστες ήταν εκτός των παραμέτρων του Σχεδίου) και η εισήγηση του ότι οι πλευρές θα πρέπει να αρχίσουν διαπραγματεύσεις πάνω σ' αυτές απέτυχε, έτσι οι ανταλλαγές δεν μπορούσαν να προταθούν από αυτόν (**παράγραφος 26**).

14. Οι πλείστες από τις τουρκοκυπριακές απαιτήσεις, που μόνο μερικώς είχαν εγκαταλειφθεί, και που ήσαν εκτός των παραμέτρων του Σχεδίου, παρέμειναν. Αποτελούνταν, μεταξύ άλλων, από απαιτήσεις για τη μόνιμη εγκατάσταση τουρκικών στρατευμάτων στην Κύπρο, μια αλλαγή από την κεντρική διαπραγμάτευση πάνω σε πολιτικά δικαιώματα που να βασίζονται στο χώρο διαμονής και όχι στην εθνική ταυτότητα, οι περιορισμοί λόγω δυο ζωνών και δυο εθνών να συνεχίσουν και μετά την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και να επιστρέψουν λιγότεροι Ελληνοκύπριοι εκτοπισμένοι. Ο Ειδικός Σύμβουλος συνέχισε να επιζητεί πάρε-δώσε και καταστάσεις όπου θα κέρδιζαν και οι δυο πλευρές χρησιμοποιώντας κράτη με απεσταλμένους στο Μπούργκενστοκ για να πιέσουν την ελληνοκυπριακή πλευρά να διαπραγματευθεί πάνω στα θέματα αυτά. Η ελληνοκυπριακή πλευρά αρνήθηκε να δηλώσει προτεραιότητες για το σκοπό αυτό. Δεν είχε καμία προσδοκία υπό το φως των όσων συμφωνήθηκαν στη Νέα Υόρκη (**επιστολή 4^{ης} Φεβρουαρίου 2004 όπως τροποποιήθηκε από τη Δήλωση του Εκπροσώπου στις 13 Φεβρουαρίου**) ότι ο Γενικός Γραμματέας θα χρησιμοποιούσε την περιορισμένη διακριτική ευχέρεια που του δόθηκε για να ενσωματώσει στο Σχέδιο νέο υλικό που ήταν πέραν των υφισταμένων παραμέτρων. Το γεγονός ότι ο Γενικός Γραμματέας αργότερα θεώρησε ότι έχει εξουσιοδότηση εν λευκώ (παρά το ότι του δόθηκε έγγραφο από την

ελληνοκυπριακή πλευρά «Σημείων Συζήτησης» ημερομηνίας 17 Μαρτίου 2004 που έθετε το πλαίσιο στο οποίο θα ίσχυε η διακριτική του ευχέρεια) είναι φανερό από την **παράγραφο 32** της Έκθεσης. Ο Γενικός Γραμματέας φαίνεται να ενέκρινε ότι αφού ίσως τεθεί σε εκείνον η ολοκλήρωση του Σχεδίου ήταν καθήκον των μερών (των Κυπρίων) να τονίσουν στα Ηνωμένα Έθνη τις κύριες προτεραιότητές τους και να υποδείξουν ποιες αλλαγές θα μπορούσαν να δεχθούν για να ικανοποιήσουν την άλλη πλευρά. Επικρίνεται η ελληνοκυπριακή πλευρά στις **παραγράφους 37 και 66** ότι δεν έδωσε προτεραιότητες και δεν ενεπλάκη σε πάρε-δώσε με την Τουρκία και τους Τουρκοκύπριους. Αλλά οι διαπραγματεύσεις είχαν ένα πλαίσιο, το οποίο θα έπρεπε να τηρηθεί από όλα τα μέρη, και πόσο μάλλον από τα Ηνωμένα Έθνη.

15. Η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν ήταν τυπική και αυστηρή στην άρνησή της να θέσει προτεραιότητες. Ήταν ούτως ή άλλως δύσκολο να τεθούν προτεραιότητες διότι υπήρχαν κύρια αλληλένδετα σημεία σε σχέση με κάθε σημείο του Σχεδίου (λειτουργικότητα του Συντάγματος, ασφάλεια, εφαρμογή των εδαφικών διευθετήσεων και άλλες πτυχές, περιουσίες και δικαιώματα διαμονής, η κατάσταση κάτω από το ευρωπαϊκό δίκαιο κ.λ.π.) Ούτε ήταν δυνατό να εκτιμήσουμε την έκβαση συγκεκριμένων «υποχωρήσεων» ή «προτεραιοτήτων», επειδή όλες οι πτυχές του Σχεδίου ήταν αλληλένδετες και μέχρι την ώρα που θα υπήρχε ολοκληρωμένη εικόνα, συγκεκριμένα σημεία δεν θα μπορούσαν λογικά να απομονωθούν χωρίς εκτίμηση της συνολικής ισορροπίας. Τελικά, το να δίνονταν προτεραιότητες θα υπονοούσε σίγουρα ότι αν κάποιες ελληνοκυπριακές προτεραιότητες ή μέρη αυτών περιλαμβάνονταν στο τελικό κείμενο από τον Γενικό Γραμματέα, θα υπήρχε μια «εξισορρόπηση» με το να περιλάβει σε αντιστάθμισμα αυτών των προτεραιοτήτων πρόνοιες που θα ικανοποιούσαν τουρκικές απαιτήσεις εκτός των παραμέτρων του Σχεδίου και ότι αυτή η «εξισορρόπηση» είχε συμφωνηθεί από την ελληνοκυπριακή πλευρά.

16. Στην ουσία, ο Ειδικός Σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα ακολουθούσε μια αυτοσχέδια μέθοδο για τη διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων. Ήταν μια μέθοδος που στόχευε σε μια μαθηματική ισορροπία άσχετων θεμάτων και που απέτυχε να επικεντρωθεί στην ουσία, ή να λαμβάνει υπόψη της τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και το διεθνές ή συνταγματικό δίκαιο. Τρανό παράδειγμα ήταν η απαίτησή του για καταλόγους προτεραιοτήτων, ενώ είχε ενώπιόν του λεπτομερή

έγγραφα για όλα τα θέματα που έθεσε η ελληνοκυπριακή πλευρά. Ενώ κατανοούμε την προσπάθειά του να «απλοποιήσει» τα πράγματα και να αντιμετωπίσει τους χρονικούς περιορισμούς, το κυπριακό πρόβλημα δεν ήταν θέμα χειρισμού κατά τρόπο απλοϊκό. Η διαδικασία δεν στόχευε στο να δώσει στα Ηνωμένα Έθνη την ευχέρεια να επιλέξουν μεταξύ των «κύριων προτεραιοτήτων» των μερών αλλά μόνο να κάνουν απαραίτητες εισηγήσεις σε περίπτωση συνεχών και επίμονων αδιεξόδων (**παράγραφοι 32 και 37**).

17. Άλλη μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε στην Έκθεση για να ασκηθεί κριτική στην ελληνοκυπριακή πλευρά είναι η εισήγηση στις **παραγράφους 21 και 66** ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν θα εμπλακεί σε «πάρε-δώσε» και ανταλλάγματα. Ωστόσο η ελληνοκυπριακή πλευρά προσφέρθηκε να δώσει ανταλλάγματα σε ό,τι αφορά στο αίτημά της για να τεθούν υπό τη διοίκηση των Ηνωμένων Εθνών οι υπό εδαφική προσαρμογή περιοχές, προσφέροντας έτσι σε αντάλλαγμα την πλήρη αποκατάσταση των επηρεαζόμενων Τουρκοκυπρίων και εντατική δουλειά προς το σκοπό αυτό. Αυτό απορρίφθηκε από την τουρκοκυπριακή πλευρά. Παρομοίως, η εισήγηση για ανταλλαγή κοινοτικής αντιπροσώπευσης στη Γερουσία με την άρση των περιορισμών για την επανεγκατάσταση των Ελληνοκυπρίων δεν έγινε αποδεκτή. Ούτε υπήρξε αποδοχή μιας γενικής πρότασης για ανταλλαγές που έγινε στις 20 Μαρτίου από τον Πρόεδρο Παπαδόπουλο στη Λευκωσία. Τα μόνα θέματα στα οποία η τουρκοκυπριακή πλευρά ενεπλάκη και συμβιβάστηκε ήταν η σύνθεση του Προεδρικού Συμβουλίου και οι λειτουργίες του, ιδιαίτερα όσον αφορά στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το ομοσπονδιακό πρωτόδικο δικαστήριο. Όλες οι άλλες ελληνοκυπριακές προτάσεις για την ασφάλεια, την εφαρμογή, την περίοδο της μεταβατικής κυβέρνησης, τις συνθήκες, τους νόμους, τις περιουσίες, τους Τούρκους έποικους είχαν απορριφθεί χωρίς συζήτηση.

18. Στην **παράγραφο 26** οι συντάκτες του σχεδίου, αφού ισχυρίστηκαν ότι οι Τουρκοκύπριοι ανταποκρίθηκαν πιο θετικά και προσπαθώντας να μειώσουν τη «μίνι κρίση που προκλήθηκε από την απόφαση του κ. Ντενκτάς να μην παραστεί στη φάση 2 της διαδικασίας» υποστήριξαν ότι η «ασυμμετρία της απάντησης» από την ελληνοκυπριακή πλευρά απέτρεψε τα Ηνωμένα Έθνη από το να προτείνουν ανταλλαγές για τα μεγάλα θέματα. Δεν αποτελεί έκπληξη το ότι οι Τουρκοκύπριοι εμφανίστηκαν θετικοί: τους επετράπη από το «πλαίσιο» των Σημείων Συζήτησης του

κ. ντε Σότο στις 15 Μαρτίου να εγείρουν αλλαγές επί της ουσίας, επηρεάζοντας την ισορροπία αρκετών παραμέτρων του Σχεδίου, ενώ η ελληνοκυπριακή πλευρά αντιτίθετο διότι η συμφωνηθείσα διαδικασία στη Νέα Υόρκη δεν προνοούσε τέτοιες αλλαγές (**δήλωση της 13^{ης} Φεβρουαρίου που διαβάστηκε με την επιστολή της 4^{ης} Φεβρουαρίου**). Η ελληνοκυπριακή πλευρά παρόλο που αρνήθηκε να συζητήσει την πρώτη κατηγορία αλλαγών, συζήτησε τη δεύτερη κατηγορία του Ειδικού Συμβούλου (θέματα στα οποία τα μέρη επιζήτησαν να διασφαλίσουν ότι το Σχέδιο θα λειτουργούσε και να δώσουν σε κάθε πλευρά ό,τι υποσχόταν το Σχέδιο). Τέτοια θέματα δεν ήταν «δευτερεύοντα θέματα» όπως αναφέρει η Έκθεση, αλλά κύρια θέματα (εφαρμογή του Σχεδίου και το ζήτημα κατά πόσο θα υπήρχε μια μεγάλη μεταβατική περίοδος κοινής διακυβέρνησης).

19. Στην **παράγραφο 83** αναφέρεται, αν και σε παρένθεση, ότι 120.000 εκτοπισμένοι Ελληνοκύπριοι θα επέστρεφαν υπό ελληνοκυπριακή διοίκηση. Αυτό δεν είναι καθόλου έτσι. Με βάση την απογραφή πληθυσμού του 1973, 85.000-90.000 εκτοπισμένοι θα ήταν ο μέγιστος αριθμός που θα επέστρεφε. Δεν αποτελούσαν την πλειοψηφία των προσφύγων. Είναι τουλάχιστον περίεργο, γιατί η Έκθεση υπερβάλλει στον αριθμό των εκτοπισμένων που πιθανώς να επέστρεφαν, υπολογίζοντας τον πληθυσμό στα υφιστάμενά του επίπεδα, περιλαμβανομένων απογόνων πολλών που έφυγαν από την Κύπρο. Η διαπραγματευτική ομάδα των Ηνωμένων Εθνών γνωρίζει καλά τα πραγματικά γεγονότα. Ταυτόχρονα, στην **παράγραφο 51**, αναφέρεται ότι «με την πάροδο του χρόνου 100.000 Ελληνοκύπριοι θα μπορούσαν να κατοικήσουν μόνιμα στο τουρκοκυπριακό κράτος». Και εδώ οι αριθμοί είναι υπερβολικοί, ενώ δεν δίνεται χρονικό πλαίσιο. Οι πραγματικοί πιθανοί αριθμοί είναι ως εξής: μεταξύ 2010-2013 12.000-13.900 άτομα θα μπορούσαν να επανεγκατασταθούν, μεταξύ 2014 και 2018 ο συνολικός αριθμός θα αυξανόταν στις 26.700-31.500 και μεταξύ 2018-2023 ο μέγιστος συνολικός αριθμός θα ήταν 44.000 με 51.000.

20. Όσον αφορά το εδαφικό, οι **παράγραφοι 22 και 59** είναι αντιφατικές. Στην πραγματικότητα αυτοί που συνέταξαν το σχέδιο προσπάθησαν να μετατοπίσουν την ευθύνη για το μη ξεκαθάρισμα του χάρτη στην ελληνοκυπριακή πλευρά με το να πουν (**παράγραφος 59**) ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν είχαν συζητήσει τις δικές τους ιδέες για το εδαφικό, ακόμη και ανεπίσημα με τα Ηνωμένα Έθνη. Η ομάδα των

Ηνωμένων Εθνών γνώριζε, ωστόσο, ότι η εδαφική πτυχή, συνδυασμένη με τον αριθμό των Ελληνοκυπρίων εκτοπισθέντων που θα επανεγκαθίσταντο υπό ελληνοκυπριακή διοίκηση, ήταν ανέκαθεν κύρια ανησυχία της ελληνοκυπριακής πλευράς. Οι συντάκτες της Έκθεσης δεν ανέφεραν ότι η «ευθυγράμμιση» της γραμμής μεταξύ των ομόσπονδων κρατών είχε τεθεί επανειλημμένα από την τουρκική πλευρά, αλλά αυτό ήταν, όπως αποδείχθηκε, μόνο μια τακτική για να αποφύγει να συζητήσει το εδαφικό θέμα. Παρόλα αυτά, το εδαφικό πάντοτε εγείρετο από την ελληνοκυπριακή ομάδα και η αναφορά στην παράγραφο 22 το αποδεικνύει. Σίγουρα δεν διέφυγε την προσοχή της ομάδας των Ηνωμένων Εθνών ότι ακόμη και στην απουσία του Προέδρου στις Βρυξέλλες, ο κ. Δ. Χριστόφιας, ενεργώντας ως ηγέτης της ελληνοκυπριακής πλευράς, σε τρεις χωριστές συναντήσεις με τον κ. ντε Σότο και τους αντιπροσώπους των Μονίμων Μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας στις 26 Μαρτίου 2004 ήγειρε το εδαφικό θέμα ξανά και ιδιαίτερα το θέμα της Καρπασίας.

Η δεύτερη και τρίτη φάση

21. Στην **παράγραφο 35** αναφέρεται ότι ο Ειδικός Σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα δεν μπόρεσε να συναντηθεί με τον Ελληνοκύπριο ηγέτη στο Μπούργκενστοκ λόγω άλλων δεσμεύσεων του κ. Παπαδόπουλου στο Μπούργκενστοκ και στις Βρυξέλλες. Η δήλωση αυτή δεν έχει βάση. Ο κ. ντε Σότο έδειξε ότι θίχτηκε όταν με την άφιξή του στο Μπούργκενστοκ στις 23 Μαρτίου ζήτησε να δει τον Πρόεδρο στις 7 μ.μ αλλά το Εθνικό Συμβούλιο είχε συγκληθεί να συναντηθεί εκείνη την ώρα για να εξετάσει την «εξουσιοδότηση» που παραχωρήθηκε από τον ηγέτη της τουρκοκυπριακής κοινότητας κ. Ντενκτάς στον κ. Ταλάτ και στον κ. Σ. Ντενκτάς. Το γραφείο του Προέδρου απάντησε ότι θα ήταν διαθέσιμος να συναντηθεί με τον κ. ντε Σότο στις 8 μ.μ. Στις 7.45 μ.μ. ο κ. ντε Σότο δήλωσε ότι δεν μπορούσε να συναντήσει τον Πρόεδρο στις 8 μ.μ. Παρόλα αυτά η συνάντηση έγινε στις 10.45 μ.μ. Όσον αφορά στην απουσία του Προέδρου στις Βρυξέλλες, ο κ. ντε Σότο γνώριζε, πολύ πριν τις συναντήσεις στο Μπούργκενστοκ ότι ο Πρόεδρος θα παρίστατο στη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ στις 25-26 Μαρτίου και ότι κατά την απουσία του ο κ. Δ. Χριστόφιας ήταν πλήρως εξουσιοδοτημένος να ενεργήσει στη θέση του Προέδρου. Διαψεύδεται πλήρως ότι ο Ειδικός Σύμβουλος βρήκε δυσκολίες στο να συναντηθεί με την ελληνοκυπριακή πλευρά καθ'οιονδήποτε χρόνο και διερωτάται κανείς γιατί γίνονται τέτοιες δηλώσεις.

22. Άλλη μια ανακρίβεια εμφανίζεται στην **παράγραφο 36**, σε σχέση με το πλαίσιο που παρουσιάστηκε στις 25 Μαρτίου «για την υπογραφή συμφωνίας αν αυτή υπάρξει μέχρι τις 29 Μαρτίου», η οποία δηλώνει ότι: «Η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν [αντέδρασε σε αυτό το πλαίσιο] αλλά δημοσίως εξέφρασε ανησυχίες για αυτό». Κάτι τέτοιο δεν ανταποκρίνεται στα πραγματικά γεγονότα. Ο κ. Χριστόφιας στις 26 Μαρτίου επιβεβαίωσε στο Εθνικό Συμβούλιο ότι ο κ. Βασιλείου είχε εκ μέρους της ελληνοκυπριακής πλευράς ειδοποιήσει τον κ. ντε Σότο ότι δεν μπορούσε να υπάρξει υπογραφή διότι αυτό δεν είχε συμφωνηθεί ως μέρος της διαδικασίας της Νέας Υόρκης. Μόνο μετά έγινε δημόσια ανακοίνωση.

23. **Παράγραφος 37:** Την 1^η Μαρτίου 2004 η ελληνοκυπριακή πλευρά έδωσε μια γενική αλλά πλήρη αναφορά των αλλαγών που επιθυμούσε, εξηγώντας ότι περαιτέρω συγκεκριμένες προτάσεις θα αναπτύσσονταν ως αποτέλεσμα των θέσεων που πήραν από τις δύο πλευρές στις διαπραγματεύσεις. Εφόσον η δουλειά των Τεχνικών Επιτροπών αφορούσε επίσης και συνταγματικά θέματα (πολλά από τα οποία ετίθεντο σε Νόμους) και η δουλειά δεν είχε ολοκληρωθεί, συνέχιζαν να γίνονται συγκεκριμένες τροποποιήσεις μέχρι τις 22 Μαρτίου. Η Έκθεση προσπαθεί να υπερβάλει την κλίμακα των απαιτήσεων της ελληνοκυπριακής πλευράς (βλέπε παράγραφο 12 πιο πάνω). Όπως επισημαίνεται, η ελληνοκυπριακή πλευρά έκανε μόνο συγκεκριμένες αλλαγές σε 44 σελίδες κειμένου (όλες οι αλλαγές έμπαιναν στο πλαίσιο τους) από πέραν 9.000 σελίδων του Σχεδίου και των Παραρτημάτων του. Αυτό δείχνει πόσο προσεκτική ήταν η ελληνοκυπριακή πλευρά για να μην προβεί σε εκτεταμένες απαιτήσεις.

24. **Παράγραφος 39.** Δεν υπήρξε παρερμηνεία από την ελληνοκυπριακή πλευρά ως προς το τι επιζητούσε η τουρκική πλευρά. Αυτό που επιζητείτο είχε τεθεί στο έγγραφο του κ. Ζιγιάλ στις 26 Μαρτίου το οποίο έφθασε στα χέρια των Ελληνοκυπρίων μέσω του Τύπου. Στις 29 Μαρτίου, ο Γενικός Γραμματέας είπε στον κ. Ερντογάν ότι πήρε σχεδόν τα 9 από τα 11 σημεία που απαίτησε και μισό από το κάθε υπόλοιπο. Στις 31 Μαρτίου έδωσε στον κ. Ερντογάν το υπόλοιπο μέρος από τα σημεία της Τουρκίας καθιστώντας τη διευθέτηση πρωτογενές δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αίροντας το όριο στον περιορισμό στη μετανάστευση από την Τουρκία και προνοώντας για τη μόνιμη εγκατάσταση τουρκικών στρατευμάτων στην Κύπρο.

25. Η **Παράγραφος 42.Β**, αναφέρει ότι συντάγματα των συνιστώντων κρατών «αντηλλάγησαν για ενημέρωση μεταξύ των δύο πλευρών». Αυτό δίνει μια παραπλανητική εικόνα. Παρόλο που το σύνταγμα του τουρκοκυπριακού συνιστώντος κράτους έπρεπε να δοθεί στις 12 Μαρτίου με βάση τις διευθετήσεις που έγιναν στη Νέα Υόρκη και η ελληνοκυπριακή πλευρά είχε συμμορφωθεί με την ημερομηνία αυτή, δεν υπήρξε συμμόρφωση από την τουρκοκυπριακή πλευρά. Μόνο στις 28 Μαρτίου παρουσιάστηκε στην ελληνοκυπριακή πλευρά το έγγραφο και της δόθηκαν μόνο λίγες ώρες για να μελετήσει το σύνταγμα του τουρκοκυπριακού συνιστώντος κράτους. Μετά τη νύχτα εκείνη, αφού τους είχαν δοθεί τα σχόλια της ελληνοκυπριακής πλευράς (που έδειξαν ότι υπήρχαν πολλές ασυνέπειες με τη Θεμελιώδη Συμφωνία), τα Ηνωμένα Έθνη δήλωσαν ότι ήταν πολύ αργά για να γίνουν οποιεσδήποτε αλλαγές.

26. Οι **παράγραφοι 42.С., 45, 54 και 63** παρερμηνεύουν αυτό που προνοούσε το Σχέδιο Ανάν V. Το Ανάν V άφησε ασαφές κατά πόσο οι εγγυήτριες δυνάμεις έπρεπε να υπογράψουν τη Συνθήκη για να τεθεί σε ισχύ πριν από την έναρξη ισχύος της Θεμελιώδους Συμφωνίας. Η ελληνοκυπριακή πλευρά εξέφρασε την ανησυχία της μόλις ανακάλυψε αλλαγή στο Σχέδιο Ανάν V μόλις επέστρεψε στη Λευκωσία. Στις 6 Απριλίου, η Τουρκία παρέλειψε να δώσει σωστή δέσμευση να αναλάβει την ολοκλήρωση των διαδικασιών για εσωτερική επικύρωση και να υπογράψει τη Συμφωνία για να τεθεί σε ισχύ. Τα Ηνωμένα Έθνη γνώριζαν την παράλειψη της Τουρκίας, αλλά αποφάσισαν, όταν η Τουρκία αρνήθηκε να πράξει οτιδήποτε, να «ερμηνεύσουν» τη διφορούμενη επιστολή της Τουρκίας ως εκπλήρωση της δέσμευσης και ο Γενικός Γραμματέας έγραψε στον κ. Ερντογάν για αυτό το θέμα στις 7 Απριλίου 2004. Αν αυτό αφηνόταν ως είχε, η Τουρκική Εθνοσυνέλευση θα είχε καθυστερήσει την επικύρωση και τόσο εκείνη όσο και ο Πρόεδρος Σεζέρ με βάση το Άρθρο 89 του Τουρκικού Συντάγματος θα παρέπεμπαν ο ένας στον άλλο το Νόμο επικύρωσης και έτσι θα μπορούσαν να εκβιάσουν νέες παραχωρήσεις από την Ενωμένη Κυπριακή Δημοκρατία χωρίς καμία μείωση τουρκικών στρατευμάτων.

Ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος εξασφάλισε νομική Γνωμοδότηση από δύο κορυφαίους νομικούς, ένα μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Νομικών και ο άλλος ένα πρώην μέλος, για τους κινδύνους αυτής της διαδικασίας για το μέλλον της Κύπρου. Έτσι, ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος απέστειλε επιστολή στο Γενικό Γραμματέα στις 8

Απριλίου, 2004, μαζί με τη νομική Γνωμοδότηση, υποδεικνύοντας ότι το δημοψήφισμα εξαρτάτο από τη δέουσα εκπλήρωση των δεσμεύσεων των Εγγυητριών Δυνάμεων (αναφορά από την επιστολή του Γενικού Γραμματέα με ημερομηνία 31 Μαρτίου). Μόνο τότε τα Ηνωμένα Έθνη εξασφάλισαν γραπτή διαβεβαίωση στις 12 Απριλίου από τον Μόνιμο Αντιπρόσωπο της Τουρκίας στα Ηνωμένα Έθνη και στις 18 Απριλίου επανατροποποίησαν το Σχέδιο με Επεξηγήσεις και Διορθώσεις. Τίποτα δεν αναφέρει η Έκθεση για την ενέργεια της Τουρκίας να δώσει στον εαυτό της χώρο για ελιγμούς με το να μην θέσει τη Συνθήκη σε ισχύ και καμιά αναφορά για την απροθυμία της Γενικής Γραμματείας να κάμει οτιδήποτε ώστε να εξασφαλίσει συμμόρφωση, εκτός αν αναγκαζόταν να αναλάβει δράση. Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι αυτά τα νομικά θέματα ήταν συνδεδεμένα με τις αλλαγές των Ηνωμένων Εθνών της τελευταίας στιγμής στις 31 Μαρτίου στη «διάταξη περί ακυρότητας» του Παραρτήματος ΙΧ, αν το αποτέλεσμα των δημοψηφισμάτων ήταν αρνητικό. Προηγουμένως τα Ηνωμένα Έθνη είχαν μπαλώσει με την ίδια διάταξη, βασικά αφαιρώντας την, χωρίς καμία προειδοποίηση, από το Σχέδιο Ανάν ΙΙΙ της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2003. Μόνο το γεγονός ότι ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος αντέδρασε έντονα μέσω επιστολής ημερομηνίας 28 Φεβρουαρίου 2003 είχε ως αποτέλεσμα την επαναφορά της Διάταξης με τις Διορθώσεις της 8^{ης} Μαρτίου, 2003.

27. Παράγραφος 42Δ. Το προσχέδιο της Συνθήκης Προσχώρησης της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που περιλαμβανόταν στο Σχέδιο δεν ήταν σύμφωνο με τις αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση». Το Προσχέδιο της Συνθήκης που περιλαμβανόταν στο Σχέδιο, είχε υιοθετηθεί, ώστε το Σχέδιο να μην εφαρμόζει αυτές τις αρχές και ώστε να τις ξεπεράσει, δυνάμει του ότι οι «προσαρμογές» που αφίσταντο από τις αρχές αυτές θα καθίσταντο πρωτογενές δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράγραφος 42^Ε και Παράγραφος 69. Αυτές οι παράγραφοι δίνουν μια λανθασμένη εικόνα. Ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος δεν υπέδειξε μεταγενέστερα ως προς την έκθεση του Γενικού Γραμματέα της 16^{ης} Απριλίου, την επιθυμία του ότι η Θεμελιώδης Συμφωνία δεν έπρεπε να υιοθετηθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Στο Μπούργκενστοκ έγινε ξεκάθαρο ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν πίστευε ότι η υιοθέτηση από το Συμβούλιο Ασφαλείας έπρεπε να χρησιμοποιηθεί ως ένα εργαλείο για να πειστεί το κυπριακό κοινό. Περαιτέρω, στην παράγραφο 69, υπάρχει η

ψευδής θέση ότι ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος δεν επιθυμούσε τη λήψη αποφάσεων από το Συμβούλιο Ασφαλείας πριν από το δημοψήφισμα «ακόμη και επί θεμάτων ασφαλείας». Το γεγονός είναι ότι στην επιστολή του στις 13 Απριλίου (σημειώστε ότι αυτό έλαβε χώραν πριν και μετά την Έκθεση της 16^{ης} Απριλίου), ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος, ζήτησε από το Γενικό Γραμματέα, ενώ δεν ζητούσε προσυπογραφή των εσωτερικών διευθετήσεων για την Κύπρο, να «θέσει την πτυχή της ασφάλειας ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας». Περαιτέρω, η Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Δημοκρατίας στα Ηνωμένα Έθνη, ύστερα από οδηγίες από την Κυβέρνηση, διαβίβασε προς όλα τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, στις 20 Απριλίου 2004, ένα Μνημόνιο με συγκεκριμένες προτάσεις για συμπερίληψη στο προσχέδιο Ψηφίσματος που θα τίθετο στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Όλες οι προτάσεις αναφέρονταν σε θέματα ασφάλειας και συγκεκριμένα στόχευαν στην ενδυνάμωση των προνοιών για την εφαρμογή της Συνθήκης Εγκαθίδρυσης, υποβάλλοντας όποιο δικαίωμα επέμβασης από τις Εγγυήτριες Δυνάμεις στην εκ των προτέρων έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας, διαβεβαιώνοντας τη συμβατότητα της Συνθήκης Εγγυήσεως με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και δηλώνοντας ξεκάθαρα ότι το αντικείμενο έπρεπε να είναι η πλήρης αποχώρηση των ξένων στρατιωτικών δυνάμεων από την Κύπρο.

Άλλες πρόνοιες

28. Η Έκθεση από τις παραγράφους 43-57 έχει συνταχθεί ώστε να δείξει πόσο «ισορροπημένο» ήταν το Σχέδιο και πόσο πολύ είχε βελτιωθεί ώστε να αντιμετωπίσει τις ελληνοκυπριακές και τις τουρκοκυπριακές ανησυχίες. Όμως, ο Γενικός Γραμματέας δεν είχε τη διακριτική ευχέρεια να προβεί σε βελτιώσεις για να αντιμετωπιστούν βασικές ανησυχίες. Η έκθεση είναι με τέτοιο τρόπο γραμμένη ώστε να κρύψει την εκ μέρους του ανάληψη του ρόλου του διαμεσολαβητή τη στιγμή που δεν είχε εξουσιοδοτηθεί να ενεργεί με τον τρόπο αυτό, και ο Ειδικός Σύμβουλος του αξιολόγησε λανθασμένα τις διευθετήσεις που έγιναν με την επιστολή στις 4 Φεβρουαρίου και τη δήλωση στις 13 Φεβρουαρίου 2004 στη Νέα Υόρκη για ανάληψη τέτοιων αρμοδιοτήτων από το Γενικό Γραμματέα (**παράγραφοι 3-14**). Στην πραγματικότητα, η αναφορά σε εκείνο που η Έκθεση αποκαλεί Συμφωνία της 13^{ης} Φεβρουαρίου και ενισχυμένο ρόλο του Γενικού Γραμματέα σκοπό έχει να καμουφλάρει την οικειοποίηση εξουσιών που δεν είχαν συμφωνηθεί και που κάποια Μόνιμα Μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας είχαν επιδιώξει προηγουμένως να δοθούν

στο Γενικό Γραμματέα. Τελικά ο Ειδικός Σύμβουλος «οριστικοποίησε» το Σχέδιο για το Γενικό Γραμματέα ως να του είχε δοθεί τέτοια μεγάλη εξουσία. Πρέπει να προστεθεί ότι στην προβολή, μέσω της Έκθεσης, των αρετών του Σχεδίου, με την αναφορά ότι οι βελτιώσεις έγιναν λόγω των ανησυχιών των δύο πλευρών, τονίζεται ότι οι πλείστες από αυτές που αποδίδονταν τους Τουρκοκύπριους, ήταν στην πραγματικότητα ανησυχίες της Τουρκίας, η οποία σ' αντίθεση με το ρόλο της, όπως συμφωνήθηκε στη Νέα Υόρκη, απαίτησε όπως οι κύριες προτάσεις της στις 26 Μαρτίου γίνουν αποδεκτές.

29. **Παράγραφος 46.** Οι προτάσεις του Γενικού Γραμματέα ως προς τις διαβεβαιώσεις αναφορικά με την εφαρμογή δεν ανταποκρίνονταν στην παράκληση των Ελληνοκυπρίων τα Ηνωμένα Έθνη να αναμειχθούν καθ' όλη την περίοδο που προηγείται της παράδοσης εδάφους, λόγω αναπροσαρμογών, έτσι ώστε η επιστροφή της περιουσίας, με το σωστό τρόπο να διασφαλιστεί.

30. **Παράγραφος 47.** Αυτή η υποτιθέμενη σημαντική μείωση του αριθμού των τουρκικών στρατευμάτων είναι παραπλανητική. Οι αριθμοί των στρατευμάτων θα παρέμεναν οι ίδιοι μέχρι την 1^η Ιανουαρίου 2011 και θα υπήρχαν 3000 Τούρκοι στρατιώτες μέχρι την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή την 1^η Ιανουαρίου, 2018. Οι Ελληνοκύπριοι δεν επιθυμούσαν αυτή τη μείωση που θα γινόταν αργότερα με αντάλλαγμα τη μόνιμη παραμονή 650 Τούρκων στρατιωτών (στην πραγματικότητα μιας εμπροσθοφυλακής).

31. **Παράγραφος 48.** Είναι παραπλανητική από αρκετές απόψεις και σχεδιασμένη να μεταφέρει στον καθένα που αγνοεί τα κρυμμένα τεχνικά σημεία στις πρόνοιες για την περιουσία ότι οι αλλαγές ευνοούσαν τους κατόχους ελληνοκυπριακών περιουσιών και είχαν σχεδιαστεί ώστε να αντιμετωπίσουν τις ανησυχίες τους. Το γεγονός είναι ότι οι αλλαγές σχεδιάστηκαν για να δημιουργήσουν την εντύπωση ότι όλοι θα έπαιρναν κάποια από την περιουσία τους, έτσι ώστε οι πρόνοιες για την περιουσία, πιθανόν, να άντεχαν λεπτομερή εξέταση από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Με το ίδιο πνεύμα, η παράγραφος 48 παρουσιάζει τις αλλαγές, ότι «προέβλεπαν ότι οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι θα έπαιρναν κάποια περιουσία στην τουρκοκυπριακή πολιτεία ... και όλη την περιουσία σ' αυτούς που θα επέστρεφαν στα τέσσερα χωριά της Καρπασίας και το Μαρωνιτικό χωριό του

Κορμακίτη». Αυτή η επιφανειακά αισιόδοξη εικόνα είναι παραπλανητική. Πρώτον, όσον αφορά τις κατοικίες, μόνο τα άτομα που ήταν ιδιοκτήτες ενός υποστατικού από τη στιγμή που κτίστηκε ή που έζησαν σ' αυτό για δέκα χρόνια, ήταν δικαιούχοι για επανεγκατάσταση. Δεύτερον, τα δικαιώματα των παρόντων ενοίκων είχαν αυξηθεί σημαντικά και τα δικαιώματα τους υπερίσχυαν των δικαιωμάτων των δικαιούχων ιδιοκτητών των υποστατικών. Τρίτον, τα δικαιώματα των ενοίκων, επίσης, θα υπερίσχυαν των δικαιωμάτων εκείνων που θα επέστρεφαν στην Καρπασία και τα Μαρωνιτικά χωριά, ώστε δεν θα τους επεστρέφετο «ολόκληρη» η περιουσία τους.

32. Η παράγραφος παραπλανεί, επίσης, υπονοώντας ότι ολόκληρη η περιοχή που θα επιστρεφόταν «περίπου διπλασιαζόταν», παρόλο που οι λεπτομέρειες αναφέρονται σε περιουσία «κατάλληλη για αποκατάσταση». Υπό το προηγούμενο σχέδιο, υπήρχε ένα 10% ανώτατο όριο στην κατάλληλη για αποκατάσταση γη. Επιπρόσθετα, όλοι οι ιδιοκτήτες θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν μακροχρόνιες μισθώσεις κρατώντας έτσι τις περιουσίες τους. Ως αποτέλεσμα, το όριο ήταν πολύ μεγαλύτερο από το 10%. Αυτές οι προτάσεις αφαιρέθηκαν στο Σχέδιο Ανάν V. Αντιθέτως, ιδιοκτήτες μπορούσαν να αποκτήσουν είτε το 1/3 της περιουσίας τους, είτε το 1/3 της αξίας της, οποιοδήποτε ήταν το χαμηλότερο. Εφόσον το 51% της γης στην τουρκοκυπριακή συνιστώσα πολιτεία θα ανήκει σε Ελληνοκύπριους, θα μπορούσαν θεωρητικά να αποκτούσαν έως το 17% της γης. Ο συντάκτης της παραγράφου 48 με το να αναφέρεται σ' ένα περίπου διπλασιασμό της γης, με σοφιστεία συγκρίνει το ανώτατο όριο του 10% (που αγνοεί την επίδραση στα δικαιώματα των ιδιοκτητών να κρατήσουν εκμισθωμένη περιουσία με το ανώτατο όριο του 17%). Όμως, ο βαθμός επανεγκατάστασης δεν θα είναι 17%, αλλά πολύ μικρότερος για τρεις λόγους: Τα δικαιώματα που δίνονται στους παρόντες ενοίκους τους διπλούς περιορισμούς αξίας και έκτασης γης, και την απαγόρευση επανεγκατάστασης σε ιδρύματα (εταιρείες και την Εκκλησία της Κύπρου, εκτός όσον αφορά θρησκευτικούς χώρους). Στη θεωρία υπάρχει δυνατότητα, αλλά λόγω άλλων μη αναφερθεισών προνοιών, η συνολική έκταση της γης που επιστρέφεται στην πραγματικότητα δεν θα αυξανόταν σχεδόν καθόλου.

33. Υπάρχει ακόμη μια άλλη παραπλανητική δήλωση: «Αφαιρέθηκαν περιορισμοί στη δημιουργία δεύτερης κατοικίας από Κύπριους πολίτες οπουδήποτε στην Κύπρο». Αυτό που σημαίνει αυτή η πρόταση είναι ότι τα άτομα μπορούν να

νοικιάσουν μια περιουσία γι' αυτό το σκοπό, αλλά σε άλλο μέρος του Σχεδίου, δίδεται στις αρχές της τουρκοκυπριακής συνιστώσας πολιτείας η εξουσία να περιορίζει την αγορά περιουσίας.

34. Τέλος δεν «συζητήθηκε με όλα τα μέρη στο Μπούργκενστοκ» πακέτο με όρια περιουσίας και κατοικίας και σίγουρα όχι με την κυπριακή πλευρά. Η ομάδα της πλευράς μας για τις περιουσίες καθόταν στο Μπούργκενστοκ περιμένοντας να την καλέσουν σε συνάντηση, αλλά η πρόσκληση δεν έγινε ποτέ και έτσι δεν έγινε συζήτηση για κανένα πακέτο όπως λανθασμένα ισχυρίζεται η **παράγραφος 48**.

35. Η **παράγραφος 49** παρουσιάζει παραπλανητικά ότι η μετατροπή μόνιμων παρεκκλίσεων από τη Νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε 15ετείς παρεκκλίσεις όσον αφορά τα δικαιώματα απόκτησης περιουσίας ήταν για να ικανοποιήσουν ελληνοκυπριακές ανησυχίες. Η ελληνοκυπριακή πλευρά έφερε αντίρρηση σε οποιοδήποτε τέτοιο περιορισμό. Ούτε το Σχέδιο αφαιρεί όλες τις μόνιμες παρεκκλίσεις όπως υπάρχει ισχυρισμός. Στην πραγματικότητα, περιλαμβάνει μια μόνιμη παρέκκλιση την οποία απαίτησε η τουρκοκυπριακή πλευρά, ώστε να διασφαλιστεί ότι όχι λιγότεροι από τα 2/3 των Κυπρίων μόνιμων κατοίκων της μιλούν την τουρκική ως μητρική τους γλώσσα (βλέπετε την **παράγραφο 51**).

36. Η **παράγραφος 50** ούτε καν αναφέρει τις λέξεις «Τούρκοι έποικοι». Ένας περίπλοκος μηχανισμός που θα απαιτούσε τη συμφωνία των Τουρκοκυπρίων για να αναχαιτισθεί η ροή των εποίκων μετά που η Τουρκία θα ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή 19 χρόνια αντικατέστησε μια μόνιμη καθορισμένη μικρή ποσόστωση στην οποία είχε συμφωνήσει η ελληνοκυπριακή πλευρά. Η αλλαγή έγινε για να ικανοποιήσει απαίτηση του κ. Ziyal στις 26 Μαρτίου. Ο νέος μηχανισμός ήταν ότι το Συμβούλιο των Αλλοδαπών με ισότιμη συμμετοχή μελών από την κάθε συνιστώσα πολιτεία θα έπρεπε να συμβουλευτεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αυτό έπρεπε να γίνεται μέσω του Ομόσπονδου Υπουργείου Ευρωπαϊκών Υποθέσεων. Για να δοθεί ισχύς σε οποιαδήποτε μέτρα θα απαιτούντο κανονισμοί που στη συνέχεια θα απαιτούσαν έγκριση από 9 Τούρκους Γερουσιαστές, (εφόσον όλοι οι κανονισμοί μετανάστευσης κάτω από το άρθρο 25.2.γ του Συντάγματος της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας θα έπρεπε να εγκρίνονται κατά αυτό τον τρόπο). Οι Τουρκοκύπριοι πολιτικοί με ένα εκλογικό σώμα που στην πλειοψηφία του

αποτελείται από Τούρκους έποικους και τους απογόνους τους θα έπρεπε επομένως να ψηφίσουν για περιορισμό της τουρκικής μετανάστευσης όταν η Τουρκία θα εντασσόταν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

37. **Παράγραφος 52.** Δεν ζητήθηκε ποτέ η γνώμη της ελληνοκυπριακής πλευράς για την ίση διάρκεια της εκ περιτροπής προεδρίας του πρώτου Προέδρου και του Αντιπροέδρου του Προεδρικού Συμβουλίου. Ούτε της ζητήθηκε η γνώμη για ίσους αριθμούς μελών Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων Υπουργών με τους Τουρκοκύπριους να κρατούν σημαντικά Υπουργεία όπως τα Υπουργεία Εξωτερικών και της Άμυνας με όλο τον τουρκικό στρατό κατοχής να είναι ακόμα παρών. Αυτή η αλλαγή υπάρχει ισχυρισμός ότι ισοζυγίζει το γεγονός ότι η μεταβατική κυβέρνηση διαρκούσε μικρότερη περίοδο κατόπιν ελληνοκυπριακού αιτήματος. Οτιδήποτε μπορεί να λεχθεί εκ των υστέρων ότι ισορροπεί οτιδήποτε άλλο.

38. **Παράγραφος 53.** Από το 1999 η ελληνοκυπριακή πλευρά είχε πει ότι ήταν παράνομο μια λύση να επεμβαίνει στα ατομικά δικαιώματα και να διαγράφει διαδικασίες προσφυγών σχετικά με διεκδικήσεις περιουσιών κατά της Τουρκίας. Ένα τέχνασμα για ικανοποίηση του Δικαστηρίου χρησιμοποιήθηκε στο σχέδιο επειδή υπήρχαν φανερές αμφιβολίες για τη νομιμότητα της πρόνοιας του σχεδίου για τις περιουσίες και την άρνηση πρόσβασης στο Δικαστήριο από πληγέντες. Το νέο τέχνασμα επινοήθηκε ώστε να μπορεί να πει στο Δικαστήριο ότι οι εσωτερικές θεραπείες που παρέχονταν από τη διευθέτηση έπρεπε πρώτα να εξαντληθούν. Επιπρόσθετα οι Συμπρόεδροι έπρεπε γράψουν στον Πρόεδρο του Δικαστηρίου και το Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης για να τους αναφέρουν την πρόνοια του σχεδίου για εσωτερική θεραπεία. Αυτό το στρατήγημα εισήχθη κατόπιν απαιτήσεως της Τουρκίας για να την προστατεύσει σε υποθέσεις που βρίσκονται σήμερα ενώπιον του Δικαστηρίου και το οποίο η Τουρκία προσπαθεί πάρα πολύ τώρα να προωθήσει ενώπιον του Δικαστηρίου. Τα Ηνωμένα Έθνη δεν έπρεπε να μιλούν στους Δικαστές του Δικαστηρίου και τους αξιωματούχους του και να επεμβαίνουν σε εκκρεμούσες υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου προς όφελος ενός κράτους.

39. Η **παράγραφος 55** υποστηρίζει ότι πρέπει να υπάρχουν «συμβολικά επίπεδα δύναμης» τουρκικών στρατευμάτων ακόμα και μετά την ένταξη της Τουρκίας στην

Ευρωπαϊκή Ένωση. 650 Τούρκοι στρατιώτες δεν είναι «συμβολικοί». Είναι αρκετοί σε αριθμό για να αποτελέσουν προγεφύρωμα (στη γλώσσα της Ειρηνευτικής Δύναμης των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο) όπως έκαναν στο τέλος του 1963 και το 1974.

40. Ένας κάπως μεγαλύτερος αριθμός Αστυνομικής Δύναμης ήταν απαίτηση του τουρκικού στρατού. (Cumhuriyet 7/1/2004). Ο δεδηλωμένος σκοπός ήταν να αποφύγουν τις πρόνοιες αποστρατικοποίησης και να διατηρήσουν τα μέλη των «τουρκοκυπριακών δυνάμεων ασφαλείας» εν ενεργεία.

41. **Παράγραφος 60.** Ο στόχος εδώ είναι να αποκρύψει το γεγονός ότι το ζήτημα εν προκειμένω είναι οι «Τούρκοι έποικοι». Ο κ. Pfirter είχε πει στο Πανεπιστήμιο Bogazici στην Κωνσταντινούπολη στις 17 Ιουλίου 2003 ότι «το Σχέδιο δεν προβλέπει ότι θα εξαναγκασθεί οποιοσδήποτε να φύγει». Στην ομιλία του αναφέρθηκε σε πρόνοιες που δείχνουν ότι 70.000 Τούρκοι θα παραμείνουν στην Κύπρο. Στις 15 Μαρτίου 2004 η τουρκοκυπριακή πλευρά κάτω από την καθοδήγηση του Πρέσβη κ. Ziyal ζήτησε για ένα κατάλογο «50.000 προσώπων επιπρόσθετα προς τις συζύγους και τα παιδιά τους» να τους δοθεί ιθαγένεια της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας. Εφόσον περίπου 18.000 έποικοι παντρεμένοι με Τουρκοκύπριους δικαιούνται ιθαγένειας με βάση άλλη πρόνοια, η Τουρκία στην πράξη ζητούσε να δοθεί ιθαγένεια σε 68.000 οικογένειες εποίκων. Στη βάση των δύο προσώπων ανά οικογένεια (2X50.000) επιπλέον των 18.000 συζύγων των Τουρκοκυπρίων, η Τουρκία επομένως παραδεχόταν την παρουσία τουλάχιστον 118.000 Τούρκων εποίκων. Το Σχέδιο όπως «οριστικοποιήθηκε» προέβλεπε για: ένα κατάλογο 45.000 προσώπων, τις συζύγους Κυπρίων (18.000 +) και 20.000 Τούρκους ως μόνιμους κατοίκους που εντός 4 ετών θα δικαιούνται ιθαγένειας της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας, και έτσι προβλέπετο ότι θα παρέμεναν 83.000 Τούρκοι. Επιπρόσθετα 18.000 Τούρκοι πανεπιστημιακοί και φοιτητές θα παρέμεναν ως κάτοικοι, ενώ βάσει της ποσόστωσης μετανάστευσης Τούρκων, θα εγκαθίσταντο ακόμη 10.000 (στην πράξη θα παρέμεναν). Συνεπώς, βάσει της εκδοχής του Σχεδίου του 2004, 111.000 Τούρκοι έποικοι θα δικαιούνται να έχουν την ιθαγένεια της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας ή δικαίωμα παραμονής. Συνεπώς, η δήλωση του κ. Pfirter στις 17 Ιουλίου 2003 ότι κανένας δεν θα αναγκαζόταν από το Σχέδιο να φύγει, παραμένει ακριβής, ενώ η

παράγραφος 60 εσκεμμένα παραπλανεί, εισηγούμενη ότι περίπου οι μισοί «έποικοι» θα έφευγαν από την Κύπρο.

42. Η **παράγραφος 61** υπονοεί ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν ανησυχούσε για τη διεκδίκηση από μέρους της Τουρκίας του δικαιώματος μονομερούς επέμβασης και της Συνθήκης Εγγυήσεως. Στην πραγματικότητα στην Κύπρο στις 8 Μαρτίου 2004 στα «Σημεία Συζήτησης» της για την «Ασφάλεια – Επικύρωση της Συμφωνίας σχετικά με την εφαρμογή της Θεμελιώδους Συμφωνίας» η ελληνοκυπριακή πλευρά απέρριψε την άποψη της τουρκοκυπριακής πλευράς (που εκφράστηκε στα έγγραφα της) ότι υπήρχε δικαίωμα στρατιωτικής επέμβασης και επέμενε ότι η Συνθήκη Εγγυήσεως δεν παρείχε το δικαίωμα στρατιωτικής επέμβασης. Στο Μπούργκενστοκ στις 30 Μαρτίου η ελληνοκυπριακή πλευρά ζήτησε διευκρίνιση ότι η Συνθήκη δεν παρείχε το δικαίωμα μονομερούς στρατιωτικής επέμβασης. Μετά τη συνάντηση στο Μπούργκενστοκ, η Κυβέρνηση της Τουρκίας κυκλοφόρησε στην Τουρκική Εθνοσυνέλευση έγγραφο με το οποίο ισχυριζέτο ότι το Σχέδιο παρείχε στην Τουρκία «το δικαίωμα επέμβασης» είτε μονομερώς είτε μαζί με το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ελλάδα. Εφόσον οι διευκρινίσεις δεν είχαν ακόμα οριστικοποιηθεί ακόμα, η ελληνοκυπριακή πλευρά στις 15 Απριλίου 2004 επέμενε ότι το θέμα που αφορούσε ένα κανόνα jus cogens του διεθνούς δικαίου έπρεπε να διευκρινιστεί. Έδωσε στα Ηνωμένα Έθνη μια γνωμοδότηση επιφανών νομικών για τη μη νομιμότητα της μονομερούς επέμβασης βάσει της Συνθήκης Εγγυήσεως. Τα Ηνωμένα Έθνη την αγνόησαν. Η Έκθεση αποφεύγει το θέμα κάνοντας αναφορά σε ένα πολιτικό παράγοντα – την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση ότι δημιουργούσε «διαφορετικό πλαίσιο» από τα προηγούμενα χρόνια όταν η Τουρκία επενέβη στρατιωτικά στην Κύπρο (1964, 1967 και 1974), ξεχνώντας ότι η Τουρκία ακόμη εξακολουθεί να επεμβαίνει στην Κύπρο κατέχοντας στρατιωτικά 36,4% της Κυπριακής Δημοκρατίας.

43. Η **παράγραφος 62** σκοπό έχει να ασχοληθεί με τον περιορισμό της ψηφοφορίας στο Δημοψήφισμα στο βορρά στα άτομα που ήταν μέλη των Κοινοτήτων το 1963. Αυτό αποκρύβει το θέμα. Στην πραγματικότητα αφορά την ψηφοφορία των Τούρκων εποίκων. Στα Ηνωμένα Έθνη δόθηκε μια γνωμοδότηση 18 από τους πιο επιφανείς νομικούς του κόσμου για τη μη νομιμότητα του να επιτραπεί στους έποικους να ψηφίσουν. Η ελληνοκυπριακή πλευρά ήγειρε το θέμα συνέχεια.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Πρόεδρος Κληρίδης το ήγειρε στις 24 Ιουλίου 2000 στη Γενεύη όταν ο κ. ντε Σότο παρέδωσε τις προκαταρκτικές σκέψεις του για ένα σχέδιο για την Κύπρο. Ο Πρόεδρος Κληρίδης το ήγειρε πολλές φορές στη συνέχεια όπως και ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος με τις επιστολές της 28^{ης} Φεβρουαρίου 2003 και 22ας Μαρτίου και 25ης Μαρτίου 2004. Όμως όταν το θέμα ηγέρθη ξανά από τον Πρόεδρο Παπαδόπουλο καθώς πλησίαζαν τα δημοψηφίσματα, η Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών ενημέρωσε τους Διπλωμάτες ότι εγείροντας το θέμα των «εποίκων» η ελληνοκυπριακή πλευρά προσπαθούσε να τορπιλίσει τις συνομιλίες. Ο Γενικός Γραμματέας δεν υιοθέτησε το αίτημα του Προέδρου για συζήτηση στο Μπούργκενστοκ τρόπων για να διευθετηθεί το θέμα γρήγορα και εύκολα. Ούτε ζήτησε επέκταση της εντολής του αμφισβητώντας ότι ήταν στα πλαίσια του ρόλου του να ασχοληθεί με το θέμα. Κυρίως δήλωσε ότι εγείροντας το θέμα ήταν μια κύρια προσθήκη στο Σχέδιο που βρισκόταν ενώπιον των μερών και ότι υπέσκαπτε μια βασική παράμετρο του Σχεδίου του. Αυτή η προσέγγιση να μην ασχοληθεί με βασικές παραμέτρους ήταν ασύμφωνη με την προθυμία του να προσθέσει την παράμετρο της αντιπροσώπευσης της Κοινότητας στη Γερουσία και τις εκλογές για τη Γερουσία (**Παράγραφος 51**) για να ικανοποιήσει την Τουρκία. Αναφορά σε σχέση με το όλο θέμα των εποίκων (συγκεκριμένα για την ψηφοφορία των εποίκων) πρέπει να γίνει στη δήλωση του Προέδρου Κληρίδη στις 24 Ιουλίου 2000 στη Γενεύη και στο διεθνές δίκαιο, σύμφωνα με το οποίο τα Ηνωμένα Έθνη και οι αξιωματούχοι τους πρέπει ότι ενεργούν – ιδιαίτερα καθώς ως Τουρκοκύπριοι τους οποίους ο Γενικός Γραμματέας επικρότησε, ήταν πάρα πολλοί από αυτούς έποικοι που γνώριζαν ότι βάση του συγκεκριμένου σχεδίου μπορούσαν να παραμείνουν στην Κύπρο. Το θέμα των εποίκων είχε κατ' επανάληψη εγερθεί και με κάθε λεπτομέρεια πολύ καιρό πριν τις τελευταίες συνομιλίες. Ο Πρόεδρος Κληρίδης στις 24 Ιουλίου 2000 προώθησε μια μακρά συζήτηση που απεικόνιζε τη μη νομιμότητα των εποίκων και τα διάφορα σχετικά έγγραφα. (Τέταρτη Σύμβαση της Γενεύης) ο κ. Κληρίδης είχε καταλήξει λέγοντας: «... η ελληνοκυπριακή πλευρά αναμένει ότι οι αντιπρόσωποι των Ηνωμένων Εθνών που βοηθούν στη διευθέτηση των διενέξεων θα το πράξουν μέσα στο πνεύμα των Σκοπών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών δηλαδή να διασφαλίσουν ότι η διένεξη διευθετείται σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης και τις αρχές του διεθνούς δικαίου. Δεν πιστεύω ότι πρέπει να υπάρξει σιωπή σε ότι αφορά τη θεραπεία αυτών των σοβαρών παραβιάσεων του διεθνούς δικαίου».

44. **Παράγραφοι 65 και 66.** Η Έκθεση δείχνει έκπληξη για τις απόψεις του Προέδρου Παπαδόπουλου για το μη σοφό του Σχεδίου. Όμως τα Ηνωμένα Έθνη γνώριζαν ότι ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος συνεχώς εξέφραζε αμφιβολίες από τη συνάντησή του στις 27 Φεβρουαρίου 2003 με το Γενικό Γραμματέα, όταν το Σχέδιο εξακολουθούσε να είναι το αντικείμενο διαπραγμάτευσης και δεν είχε οριστικοποιηθεί με τον τρόπο που έγινε στο Μπούργκενστοκ. Στο τέλος του Μαρτίου 2004 η ισορροπία του Σχεδίου δεν ήταν αποδεκτή, ιδιαίτερα ενόψει της απόφασης του Γενικού Γραμματέα να οριστικοποιήσει πρόνοιες που σήμαιναν ότι μεγάλος αριθμός Τούρκων εποίκων θα παρέμενε στην Κύπρο και θα έλεγχε πολιτικά το τουρκοκυπριακό συνιστών κράτος. Η ελληνοκυπριακή πλευρά απέρριπτε πάντα αυτή την πιθανότητα. Χωρίς τους εποίκους ως το κυρίαρχο Σώμα ψηφοφόρων στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, το Σχέδιο θα ήταν διαφορετικό. Όμως η ενεργός παρέμβαση και καθοδήγηση της Τουρκίας είχε γίνει ακόμα περισσότερο εμφανής και η Τουρκία το 2004 όπως και τα προηγούμενα χρόνια διεκδικούσε ξεκάθαρα δικαίωμα μονομερούς στρατιωτικής επέμβασης. Πάνω απ' όλα το Σχέδιο δεν είχε τροποποιηθεί στις διαπραγματεύσεις ώστε να ικανοποιεί τους όρους που τέθηκαν το Φεβρουάριο του 2003 από τον Πρόεδρο Παπαδόπουλο για να τύχει της υποστήριξής του.

45. Στην **παράγραφο 66** αναφέρεται ότι θα δίδετο στην ελληνοκυπριακή πλευρά ό,τι ήθελε αν συμμορφωνόταν με τις επιθυμίες του Γενικού Γραμματέα σε ότι αφορά τη διαπραγμάτευση. Αυτό είναι εσφαλμένο, γιατί η Γραμματεία και δυο μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας που δραστηριοποιούνταν στη διαδικασία των συνομιλιών ήθελαν να πάρει η Τουρκία ό,τι επιθυμούσε. Εκείνο που ήθελε η ελληνοκυπριακή πλευρά βρισκόταν σε σύγκρουση με εκείνα.

46. Η **παράγραφος 71** είναι παραπλανητική. Η Κύπρος δεν έχει «κρατική τηλεόραση». Το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου λειτουργικά είναι ανεξάρτητο, αν και χρηματοδοτείται από το κράτος. Ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος το έγγραψε στον ειδικό αντιπρόσωπο στις 21 Απριλίου όταν αυτός ανέφερε στον Πρόεδρο Παπαδόπουλο στην επιστολή του στις 20 Απριλίου 2004 ότι ένας δημοσιογράφος που επιθυμούσε να του πάρει συνέντευξη «είχε πάρει οδηγίες να μην κάνει συνεντεύξεις με ξένους». Ο Πρόεδρος υπέδειξε το γεγονός ότι η Κύπρος έχει μια ζωντανή και καλώς λειτουργούσα δημοκρατία στην οποία τα Μέσα είναι κυριολεκτικά ανεξάρτητα και ότι οι εφημερίδες και τα Μέσα ήταν γεμάτα αναλύσεις και σχόλια για το Σχέδιο των

Ηνωμένων Εθνών. Πράγματι, δόθηκε στον κ. ντε Σότο μεγάλη δημοσιογραφική κάλυψη σε σημαντικές εφημερίδες και οι δηλώσεις του προβάλλονταν στα ειδησεογραφικά προγράμματα των ηλεκτρονικών ΜΜΕ. Η **παράγραφος 71** αποσκοπεί στο να ρίξει αμφιβολίες για τη δίκαιη και ελεύθερη διεξαγωγή των δημοψηφισμάτων.

47. Ακόμα και όσον αφορά τις τεχνικές πτυχές της Έκθεσης (Παράρτημα II), αυτή η (Έκθεση) είναι λιγότερο ειλικρινής. Ισχυρίζεται ότι τρεις ξένοι δικαστές «επιλέγησαν σε στενή διαβούλευση με τα μέρη». Αυτό είναι λάθος. Τα Ηνωμένα Έθνη δεν δέχθηκαν τους προτεινόμενους από την Ελληνοκυπριακή πλευρά δικαστές, από ένα κατάλογο ονομάτων δικαστών που έδωσαν τα Ηνωμένα Έθνη. Απέρριψαν πολύ διακεκριμένους στα ανθρώπινα δικαιώματα νομικούς και ο κ. Pfirter επέμενε, σε μια περίπτωση, στη δική του επιλογή, ενώ στην άλλη περίπτωση χρησιμοποιήθηκε η μη πειστική δικαιολογία ότι δεν υπήρχε χρόνος να ελέγξουν εάν ο προτεινόμενος δικαστής ήταν ακόμα διαθέσιμος, παρόλο που τα Ηνωμένα Έθνη ενημερώθηκαν για την επιθυμία της Ελληνοκυπριακής πλευράς για το συγκεκριμένο άτομο (το όνομά του προτάθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη) μια βδομάδα προτού τα Ηνωμένα Έθνη αποφασίσουν ποιον να υποδείξουν. Η απόφαση ανακοινώθηκε στην Ελληνοκυπριακή πλευρά χωρίς διαβούλευση μαζί της, αλλά με πλήρη διαβούλευση και αφού δόθηκε κατάλογος στην τουρκοκυπριακή πλευρά.

Μια πιο σημαντική πτυχή είναι ότι η Έκθεση δίδει την παραπλανητική εντύπωση για βελτίωση της λειτουργικότητας (**παράγραφος 44**) και υποδηλώνει ότι το Σχέδιο αντιπροσώπευε μια στέρεη και λειτουργική οικονομική βάση για επανένωση της Κύπρου (Παράρτημα II, παρα 9). Η Έκθεση δεν εξηγούσε ότι σημαντικές συστάσεις της Τεχνικής Επιτροπής για τις Οικονομικές και Δημοσιονομικές πτυχές της Εφαρμογής (η οποία διορίστηκε μόνο ύστερα από επιμονή της Ελληνοκυπριακής πλευράς) είτε είχαν αλλάξει είτε δεν περιλαμβάνονταν στο τελικό, πέμπτο Σχέδιο Ανάν και στους συνοδευτικούς Νόμους. Ενδεικτικά, «ο Φάκελος με τις Συστάσεις της Τεχνικής Επιτροπής για τις Οικονομικές και Δημοσιονομικές Πτυχές της Εφαρμογής, που υποβλήθηκε στις 25 Μαρτίου 2004 από τα Ηνωμένα Έθνη στις δύο πλευρές σημείωνε ότι «η Κυπριακή λίρα που αναφερόταν στο Σχέδιο είναι η παρούσα Κυπριακή λίρα». Αυτή η σημείωση δεν περιελήφθη στο συνοδευτικό για την Κεντρική Τράπεζα Νόμο που επισυνάφθηκε στο πέμπτο Σχέδιο Ανάν. Ακόμα, η Επιτροπή

συνέστησε ότι, στο μέλλον, στην Επιτροπή για τη Νομισματική Πολιτική (η οποία διασφαλίζει τη σταθερότητα του νομίσματος) η Ελληνοκυπριακή πλευρά θα έπρεπε να είχε την πλειοψηφία των μελών, ενώ στην τελική εκδοχή του Σχεδίου προνοείτο η ίση εκπροσώπηση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Επιπλέον, η Επιτροπή είχε συστήσει ότι το παράρτημα της Κεντρικής Τράπεζας στην Τουρκοκυπριακή συνιστώσα Πολιτεία πρέπει να κλείσει ένα χρόνο μετά που θα τεθεί σε εφαρμογή η Θεμελιώδης Συμφωνία, με την πιθανότητα αντίθετης σύστασης από μια ομάδα εργασίας που θα περιλάμβανε εμπειρογνώμονες από το ΔΝΤ και την ΕΕ. Παρά ταύτα, το Σχέδιο άφηνε ανοιχτές τις πιθανότητες διατήρησης του παραρτήματος στην Τουρκοκυπριακή συνιστώσα Πολιτεία και της επέκτασης των ευθυνών του. Τέτοια εξέλιξη θα υπέσκαπτε σοβαρά την αποτελεσματική άσκηση της νομισματικής πολιτικής. Ακόμα πιο σημαντικό είναι ότι η Επιτροπή είχε συστήσει ότι «πρέπει να δημιουργηθεί ένα Συμβουλευτικό Συμβούλιο, το οποίο να λειτουργεί ως το κύριο συντονιστικό όργανο μεταξύ του ομόσπονδου κράτους και των συνιστωσών πολιτειών για να καθορίζει μια κοινή στάση στη δημοσιονομική πολιτική και να περιλαμβάνει και να διαχειρίζεται νέο δανεισμό από το Σύμφωνο Εσωτερικής Σταθερότητας με το MSC». Υπήρχαν λεπτομερείς πρόνοιες για τις λειτουργίες αυτού του Συμβουλίου Μακροοικονομικής Σταθερότητας και τα όρια δανειοδότησης σε όλα τα επίπεδα της Κυβέρνησης, αλλά το Σχέδιο και οι συνοδευτικοί Νόμοι αναφέρονταν μόνο στην πιθανότητα σύστασης του MSC με συμβουλευτικό ρόλο από ένα μεταγενέστερο ομοσπονδιακό Νόμο. Παρά ταύτα, και πάλιν η Επιτροπή χειρίστηκε τα θέματα της παρεμπόδισης επιζήμιου φορολογικού ανταγωνισμού και της φορολογίας τους εργαζόμενους που μετακινούνται καθημερινά για την εργασία τους ενώ το πέμπτο Σχέδιο και οι Νόμοι τα αποσιώπησαν. Τέλος, η Επιτροπή καθόρισε ομοσπονδιακή οικονομική πολιτική, ενώ το Σχέδιο δεν άγγιξε αυτό το σημαντικό θέμα. Όλες αυτές οι συστάσεις συμφωνήθηκαν από τα μέλη της Επιτροπής, περιλαμβανομένων και Τουρκοκύπριων εμπειρογνομόνων, αλλά το Παράρτημα II, ενώ υποδεικνύει ότι η εφαρμογή των συστάσεων της Επιτροπής θα διασφάλιζε μια λειτουργική οικονομική βάση για επανένωση της Κύπρου, δεν αναφέρει τίποτα για τις αποκλίσεις από αυτές τις συστάσεις.

48. **Παράγραφος 76.** Η μη χρησιμοποίηση της ευκαιρίας για ειλικρινείς διαπραγματεύσεις σίγουρα δεν οφειλόταν στην απροθυμία της Ελληνοκυπριακής πλευράς να διαπραγματευτεί. Στο Μπούργκενστοκ ξεκίνησε με αναμονή, ελπίζοντας

μάταια να κληθεί σε συναντήσεις, αλλά τα Ηνωμένα Έθνη δεν οργάνωσαν τέτοιες συναντήσεις. Ενωρίτερα στη Λευκωσία, ο κ. Ντενκτάς είχε την ευθύνη για έλλειψη διαπραγματεύσεως.

49. **Παράγραφος 76.** Το Σχέδιο παρουσιάστηκε αρνητικά από τους κ.κ. Ραούφ και Σερντάρ Ντενκτάς καθώς και από τον Πρόεδρο και από μερικές Ελληνοκυπριακές πολιτικές προσωπικότητες. Παρομοίως, παρουσιάστηκε θετικά από πολιτικούς και από τις δύο πλευρές (κ. Ταλάτ, κ. Αναστασιάδης, κ. Κληρίδης και κ. Βασιλείου). Περισσότεροι Ελληνοκύπριοι ψήφισαν για το Σχέδιο από ότι Τουρκοκύπριοι (99,976 Ελληνοκύπριοι προς 77,646 Τουρκοκύπριους περιλαμβανομένων των εποίκων). Δεν μπορεί να επιλεγεί η «μια πλευρά» ως αυτή που παρουσίασε με άδικο τρόπο το Σχέδιο στο κοινό.

50. **Παράγραφος 78.** Ο κ. Ερντογάν δεσμεύτηκε να «είναι ένα βήμα μπροστά στις προσπάθειες για λύση». Αυτό ακριβώς συμβαίνει. Πρόκειται για τακτικές δημοσίων σχέσεων. Δεν υπήρξε τουρκική υποστήριξη για εδαφικές παραχωρήσεις ή για αλλαγές σε θέματα ασφάλειας που θα μπορούσαν να στέψουν με επιτυχία την προσπάθεια του Γενικού Γραμματέα.

51. **Παράγραφος 83.** Δεν ήταν «η ίδια η λύση» που απορρίφθηκε. Ήταν το «προσχέδιο», που παρήγαγε ο κ. ντε Σότο που απορρίφθηκε. Τα οφέλη που καταγράφονται στην παράγραφο 83 ήταν ακριβώς ο λόγος που το Σχέδιο, όπως αυτό εξελίχθηκε από τις Εκδοχές I, II και III, αποτέλεσε τη βάση των διαπραγματεύσεων. Είναι ο λόγος που η Εκδοχή V θα αποτελέσει επίσης τη βάση για διαπραγματεύσεις, παρόλο που θα απαιτήσει βεβαίως μερικές σημαντικές τροποποιήσεις.

52. **Παράγραφος 86.** Οι Τουρκοκύπριοι πρέπει, όχι μόνο με λόγια ή γραπτώς, να δείξουν επίσης την προθυμία τους να μοιράζονται. Είναι γι' αυτό που πρέπει αυτοί επίσης να συνεργαστούν σε μέτρα για επανενσωμάτωση της οικονομίας τους και να την αναπτύξουν με κοινή συμμετοχή Ελληνοκυπρίων και της Κυβέρνησης της Κύπρου, η οποία έχει κυριαρχία πάνω σε ολόκληρη την Κύπρο, ιδιαίτερα διότι οι κυβερνητικές διευθετήσεις είναι θέματα που εντάσσονται στην εσωτερική δικαιοδοσία.

Τελικές παρατηρήσεις

Η Ελληνοκυπριακή πλευρά είναι ευγνώμων για τις προσπάθειες και την ανάμιξη του Συμβουλίου Ασφαλείας και για τις καλές υπηρεσίες του Γενικού Γραμματέα. Παραμένει δεσμευμένη να ασκήσει όλες τις προσπάθειες που χρειάζονται για επίτευξη μιας τελικής λύσης και για επανένωση του νησιού σε μια δικοινοτική και διζωνική ομοσπονδία. Το πρόσφατο δημοκρατικό αποτέλεσμα του Δημοψηφίσματος, που διεξήχθη σύμφωνα με το Σχέδιο στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα, σε καμιά περίπτωση αποτελεί απόρριψη της ίδιας της λύσης (όπως οι συντάκτες της έκθεσης φαίνεται να συμπεραίνουν με μια σαρωτική δήλωση στην **παράγραφο 83**), παρά μόνο σημειώνει τη διαμαρτυρία των ψηφοφόρων για το συγκεκριμένο σχέδιο, όπως αυτό εμφανίστηκε από τις συναντήσεις του Μπούργκενστοκ.
